

EL MIRALL

Núm. 136

500 PTA / 3,01 EUR

Dossier

Gaudí i Mallorca

Semblança

*Madò Buades,
una dona del camp*

Entrevista

*Antonio Grávalos:
«Matas no va
convèncer ningú
a Madrid per
aplicar el REB»*

Reportatge

*Catalan for
Foreigners*

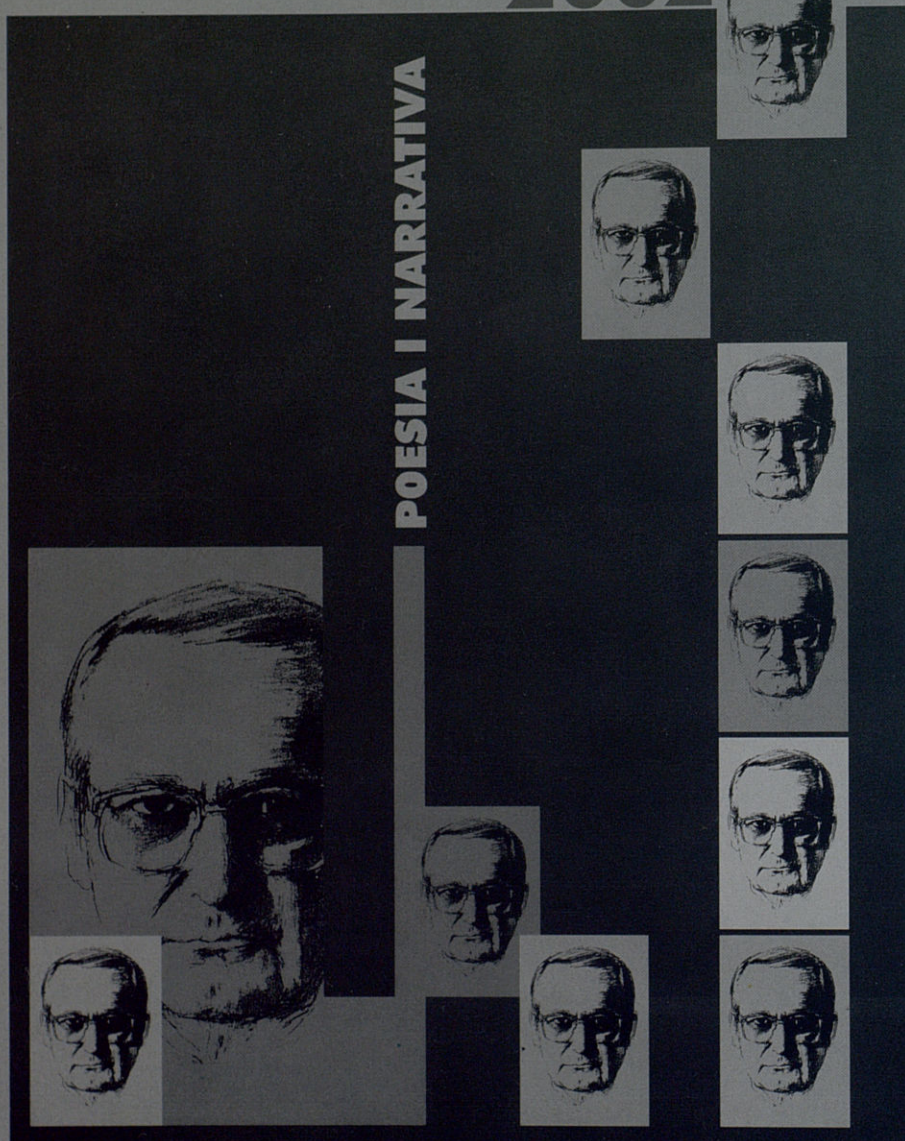
Seccions: itineraris • cinefàgia • art • llibres • la botiga

MIQUEL ÀNGEL RIERA

CONVOCATÒRIA DELS PREMIS

2002

POESIA I NARRATIVA

per a més informació: www.sanostra.es / tel 971 70 79 51

Fundació
"SA NOSTRA"

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
Octubre de 2002 · Núm. 136

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i
publicitat:

C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
Tel.: 971 72 59 37

Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmaes)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB
a Internet

<http://www.ocbweb.com>

Correu electrònic:
ocb@ocbweb.com

Director:
Jaume Lladó

Redactora en cap:
Joana Mas

Secretari de redacció:
Tomeu Martí

Consell de redacció/
col·laboradors

Gaspar Valero
Antoni Oliver
Biel Mesquida
Pere Rosselló Bover
Antoni Mir
Antoni Llompart
Joana Mas
Pep Minuesa

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió dels autors.

Coberta:
Maria Carbonero

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

510595911X

10-1987

EDITORIAL

TANT ES ARA COM ABANS

4

DOSSIER

GAUDÍ A MALLORCA

5

NOTES LITERÀRIES

PERE ROSSELLÓ BOVER. «LA TAFANERA POSTERITAT»

20

MISCEL·LÀNIA

JAUME LLADÓ. RECULL DE NOTÍCIES D'ACTUALITAT

22

ENTREVISTA

PEP MINUESA. ANTONIO GRÁVALOS: «MATAS HA ESTAT INCAPaç DE CONVÈNCER
NINGÚ DE MADRID SOBRE LA JUSTÍCIA D'APLICAR EL REB»

24

SEMBLANÇA

FRANCESC VALLCANERAS. MADÓ BUADES, UNA DONA DEL CAMP

32

REPORTATGE

SEBASTIÀ MORANTA. CATALAN FOR FOREIGNERS

34

SOCIETAT

PEP MINUESA. JULI VELASCO. «ELS ESTRANGERS SÓN MENYS PARTIDARIS
DE DONAR ELS ÒRGANS»

38

TENDÈNCIES

ITINERARIS: GASPAR VALERO

CINEFÀGIA: MATÍAS VALLÉS

ART: CRISTINA ROS

LLIBRES: BIEL MESQUIDA

LA BOTIGA: EL MIRALL

40

Tant és ara com abans

La gran assignatura pendent d'Espanya és, ara com abans, la de convertir-se realment en un Estat pluricultural, plurilingüístic i plurinacional. Que el Govern central deixi d'imposar el castellà a les plaques de matrícula, als segells, a les monedes, als web dels ministeris, a les televisions i ràdios privades... Que el Govern central no veti l'accés del català com a llengua oficial de les institucions europees ara que cap el 2004 es produirà l'entrada de nous estats, bona part dels quals amb llengües menys parlades que la nostra. Que s'expliqui la pluralitat de llengües i cultures d'Espanya a totes les escoles de l'Espanya monolingüe. Que els líders polítics i els mitjans informatius públics facin pedagogia i que s'eduqui en el respecte i la valoració de la diversitat de persones, llengües i cultures com un bé de la humanitat... Hi ha tant per fer, si es vol.

En contraposició, el segon mandat de José María Aznar al capdavant del Govern central pot passar a la història pel seu impuls al ressorgiment del nacionalisme espanyol més caduc. El fet de gaudir de majoria absoluta ha propiciat que prescindesqui del tarannà més moderat cap als fets diferencials que va mostrar en la legislatura anterior; ara es pot deduir que era conseqüència de la necessitat que tenia del suport dels partits nacionalistes al Congrés dels Diputats. Quan no ha necessitat aquests vots, ja no li ha calgut fer declaracions de bones intencions que gairebé mai no s'omplien de continguts i ha pogut mostrar la seva vertadera ideologia; aquella que, quan era un jovenet, el va impulsar a publicar a la premsa de Madrid algun article contra una Constitució que ara diu defensar aferrissadament i a la qual llavors trobava, entre altres defectes, que feia massa concessions al reconeixement de la realitat plurinacional de l'Estat.

Un exemple en seria l'homenatge a la bandera que ha promogut per cada darrer dimecres de mes a Madrid, amb participació de l'Exèrcit. Un gest que sona a nacionalisme imperial curt i ras; a resposta visceral a la proposta d'Estat lliure associat del lehendakari; a fil umbilical amb els qui, encara no fa ni setanta anys i autoqualificant-se de *nacionales*, varen acabar per la força de les armes amb la república elegida a les urnes.

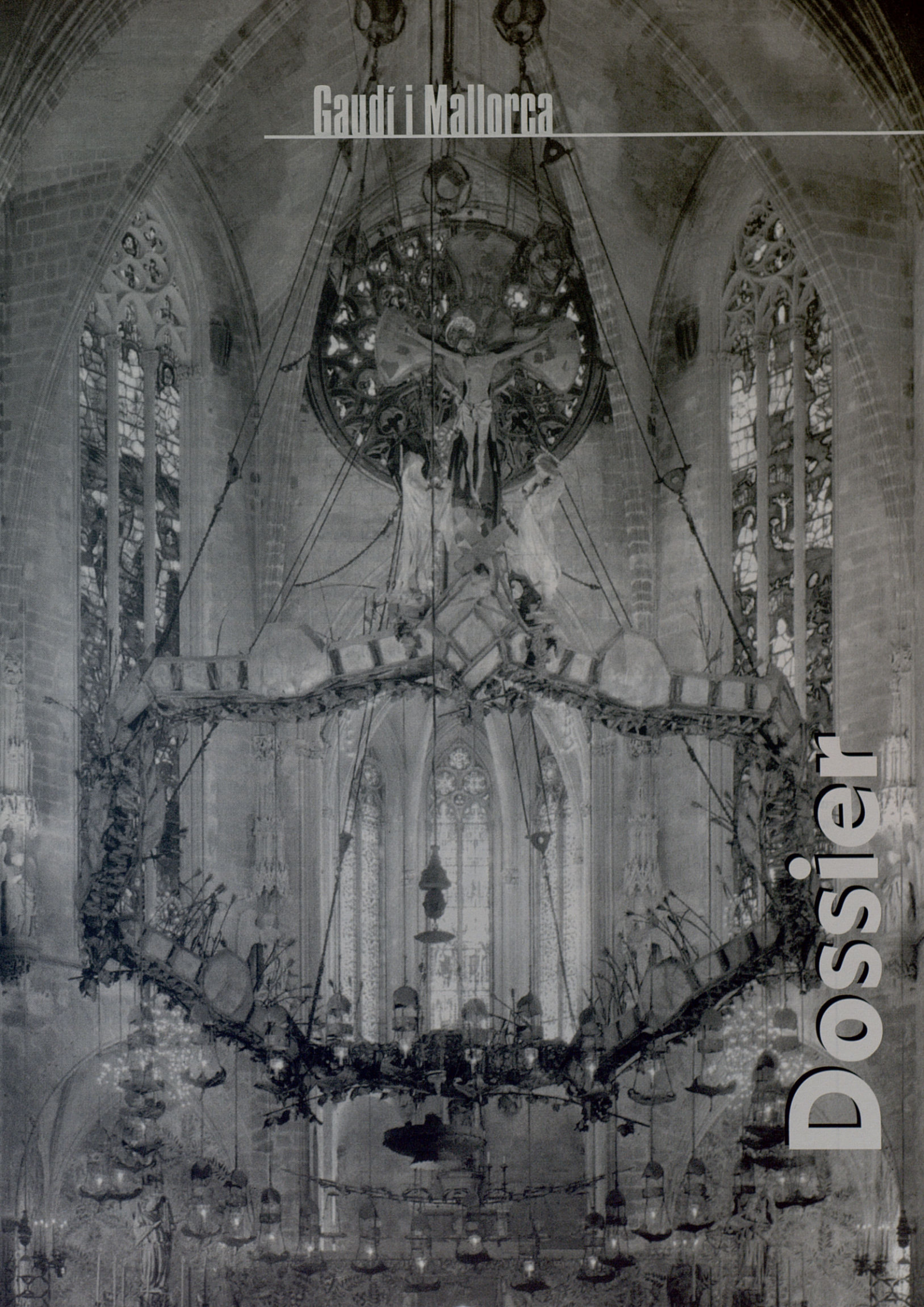
Aquests excessos, però, podrien propiciar també efectes en sentit contrari perquè la realitat plural sempre acaba surant i per sort té una expressió significativa dins l'espectre de les forces polítiques.

El gasoducte

El Govern central ha rebutjat incloure el gasoducte que va demanar el Govern de les Illes Balears dins el pla energètic anual de l'any 2003. Aquest gasoducte, que havia de connectar la costa valenciana amb Eivissa per després arribar a Mallorca, és considerat pels experts una de les tres possibles infraestructures que s'haurien de començar a construir des d'ara mateix per poder garantir el subministrament energètic a les Illes Balears en un futur no gaire llunyà. Les altres dues són la instal·lació d'un cable elèctric submarí i la creació d'un centre per regasificar el gas que, en aquest darrer cas, arribaria amb vaixell.

El Govern de les Illes Balears, una vegada que va estudiar tècnicament les tres alternatives, va optar pel gasoducte i, en principi, va semblar que comptava amb el vistiplau del Govern central. Però quan ha estat l'hora de pressupostar les inversions, Madrid s'ha fet enrere fins a tenir uns nous informes tècnics que arribaran no se sap quan.

Independentment del fet que puguin ser plausibles determinades raons tècniques, la negativa d'assumir la decisió del nostre govern representa l'enèsim menysteniment a les nostres institucions, les quals semblen estar condemnades a la tutela perpètua del Gran Germà que les vigila i que, sense cap tipus de consideració a les preferències dels ciutadans balears, opta per oblidar o anul·lar les decisions dels seus òrgans democràtics de representació.

A black and white photograph of the interior of a Gothic cathedral. The image captures the soaring height of the nave, with pointed arches and ribbed vaulting. A large, ornate crucifix is suspended from the ceiling by ropes, positioned centrally above the altar area. Below it, a massive, multi-tiered chandelier hangs, featuring numerous small lights and decorative elements. The side walls are punctuated by tall, narrow windows with intricate tracery. The overall atmosphere is one of grandeur and historical significance.

Gaudí i Mallorca

Dossier

Any Internacional Gaudí 2002.

Els perquès d'una celebració

DANIEL GIRALT-MIRACLE

L'oportunitat de celebrar un Any Internacional Gaudí el 2002 venia donada primer per un fet essencialment cronològic. Gaudí va néixer el 1852, per tant el 2002 coincidia amb el 150è aniversari del seu naixement.

Però aquesta no era l'única raó. El pas dels anys permetia veure Gaudí d'una altra manera: d'una banda, cada cop més, la seva figura és més reconeguda internacionalment, tant en l'àmbit acadèmic com en el divulgatiu i turístic. De l'altra, s'ha produït un canvi d'actitud estètica i historiogràfica, ja que, gràcies a les reflexions derivades de la modernitat i la postmodernitat, les tendències unívoques i les lectures dogmàtiques han caigut en desgràcia i ja no impera l'ortodòxia de les avantguardes excloents, sinó que tot art és vist amb una visió més oberta, analítica i

menys apriorística. Ara es pot parlar d'ornament, de decoració i de bellesa sense complexos. Per tot això l'obra de Gaudí en poc temps ha passat de ser considerada decadent a ser entesa com radicalment moderna i lliure. Tampoc no podem oblidar el creixent entusiasme per tot el relacionat amb el modernisme en totes les seves versions (Art Nouveau, Jugendstil, Liberty, Sezession, etc.). Recordem les recents exposicions de Londres («Art Nouveau 1890-1914», Victoria & Albert Museum) i París («1900», Gran Palais, i «París-Barcelona», Grand Palais i Museu Picasso de Barcelona), especialment aquesta última, en què quedava ben clar que l'Art Nouveau i el Modernisme català van ser dos fenòmens coetanis, d'importància semblant i amb una fèrtil interrelació, encara que les dues primeres gairebé ho ignoressin. I, finalment, cal esmentar el fet que l'arribada de la democràcia i, amb aquesta, la gestió del patrimoni artístic a càrrec dels governs autonòmics, va propiciar una major estima envers el patrimoni propi que comportà restauracions i rehabilitacions, amb l'objectiu de revaloritzar el patrimoni modern, facilitar-ne l'estudi i obrir-lo als ciutadans.

Per tots aquests motius, doncs, el 2002 semblava una data molt oportuna per rellegir l'obra i la persona d'Antoni Gaudí i per això, en plantejar el programa i les activitats del 2002, vam creure prioritari motivar i mobilitzar ajuntaments i institucions, entitats professionals, acadèmiques

Casa Batlló. La fotografia ha estat reproduïda del catàleg Gaudí x Gaudí, editat per la Caja de Ahorros del Mediterrani amb motiu d'una exposició itinerant sobre l'obra de l'arquitecte català.

i universitàries, el món de la cultura, els mitjans de comunicació, les escoles, les famílies i fer-ho a Barcelona i Catalunya, l'àmbit més proper a Gaudí, en primer lloc, però també a la resta de l'Estat, sense oblidar Europa i els altres continents. Una estratègia que ha propiciat que per primera vegada les persones interessades a conèixer Gaudí procedents de Barcelona, Catalunya i l'Estat espanyol sobrepassin les de l'estranger.

A més de facilitar l'accés a totes les obres de Gaudí, les que es podien visitar i les que enguany s'han obert al públic, i d'organitzar una cinquantena d'exposicions, aquesta commemoració també ha servit per impulsar la realització d'estudis i publicacions en tot tipus de suport (llibres, revistes, CD-ROM, audiovisuals, etc.), destinats a tots els públics, des de l'infantil fins a l'universitari, des del profà fins a l'especialista (i en aquest camp cal esmentar la *Gaudí 2002 Miscel·lània*, la publicació oficial de la celebració, que ofereix una visió multidisciplinària i actualitzada de l'obra de l'arquitecte a través de les contribucions de 20 experts d'arreu del món), i l'organització de moltíssims actes (cursos, conferències, jornades, simposis, taules rodones, visites guiades, etc.) adreçats a fomentar el coneixement històric, artístic i tècnic sobre l'arquitecte. En aquest punt voldria esmentar les IX Jornades Internacionals d'Estudis Gaudinistes, centrades en les intervencions de Gaudí a Mallorca, que es van celebrar el mes de juny a

Palma, i l'interessant llibre *Gaudí en Mallorca. Los hierros y otras actuaciones*, de Gabriel Vicens Font, publicat pel Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Mallorca, que ofereix un exhaustiu balanç del treball que Gaudí va fer

amb la forja que complementa amb fotografies, dibuixos i fitxes tècniques. Un impuls que

ha desvetllat nous estudis, que pròximament seran publicats.

Aquesta eufòria del 2002, però, no ens ha de fer oblidar que no sempre Gaudí i la seva obra han estat vistos amb bons ulls. És cert que va tenir el suport d'alguns dels seus coetanis, importants i respectats homes de la cultura, com Verdaguer, Maragall, Prat de la Riba, Josep Pla, Josep Pijoan o Francesc Pujols, i evidentment d'un sector de la burgesia, que s'enlluernà amb les innovadores i estrofolàries aportacions de Gaudí; però majoritàriament els seus contemporanis, tant els modernistes com els noucentistes, van manifestar públicament el seu astorament per l'obra de Gaudí i el seu rebuig, per incomprensió o disconformitat amb les seves posicions ideològiques i estètiques.

Davant d'una figura tant inabastable com la de Gaudí, ens podem preguntar què fou realment, si un arquitecte o un enginyer, un calculista, un geòmetra, un escultor, un pintor, un artista plàstic, un home

dels oficis... Però sempre arribem a la conclusió que essencialment va ser un constructor, en el sentit més etimològic de la paraula *cum-struere*, un conjuminador de sabers, per contraposats que aquests poguessin semblar. I, al meu entendre, aquí

Gaudí va ser un constructor, en el sentit més etimològic de la paraula

radica la grandesa d'Antoni Gaudí, un home que en vida va defugir la publicitat i la notorietat pública, que mai no va viatjar a l'estranger, que es va refugiar en la intimitat del seu obrador i dels col·laboradors més immediats i la seva família, i que només va realitzar una vintena d'obres, les més importants de les quals se circumscriuen en la reduïda àrea de Barcelona.

Han hagut de passar 76 anys de la seva mort perquè se'l reconegui com la figura de l'art català més universal, la més coneguda, a la qual s'han dedicat més publicacions, la més referenciada, la més visitada, la més fotografiada, la que genera més vídeos... Tard, però ha arribat la seva hora.

***Daniel Giralte-Miracle és comissari general de l'Any Internacional Gaudí.**

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

Gaudí, una intervenció contemporània

CARME VIDAL

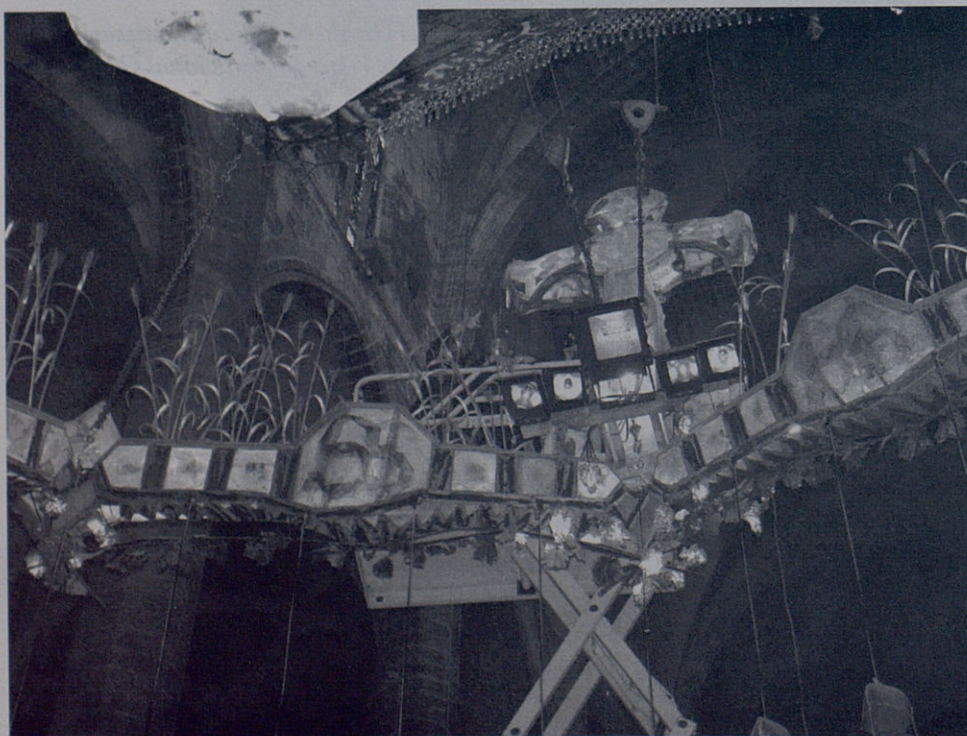
M'he demanat moltes vegades al llarg d'aquest Any Gaudí què hauria dit l'arquitecte de totes aquestes activitats commemoratives. Probablement el Gaudí jove n'estaria satisfet; el Gaudí vell, també; però segurament li hauria agradat que la posteritat s'hagués fixat més en la dimensió espiritual i ideològica de la seva obra.

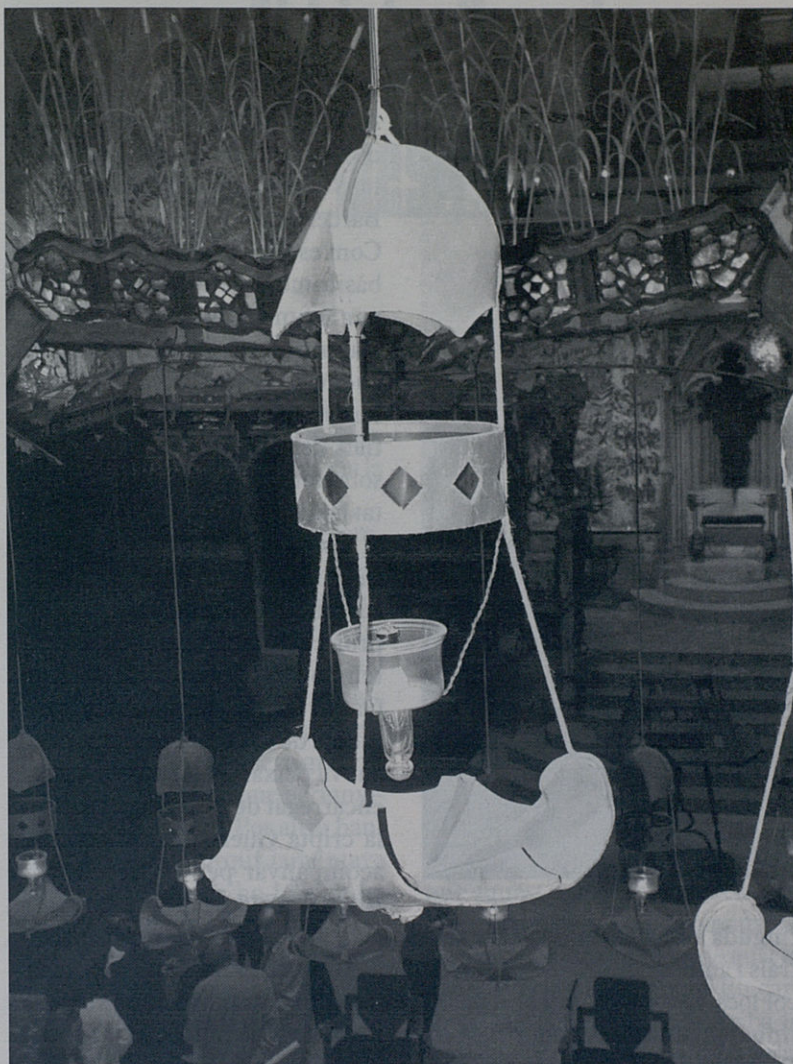
Tot indica que al final de la seva vida l'arquitecte vivia més abocat a posar tot el seu talent en l'obra de Déu que no a consolidar el seu paper dins la història de l'arquitectura.

El bisbe Pere-Joan Campins, en els seus disset anys de pontificat (1898-1915), impulsà reformes importants. Fou un renovador de la litúrgia *avant la lettre*, també un destacat impulsor de la llengua i la cultura catalanes a través d'accions com la creació al Seminari Diocesà d'una càtedra de llengua i de literatura mallorquina; la publicació i la difusió del catecisme en català, elaborat per Costa i Llobera, i una decidida protecció a l'Obra del Diccionari (no oblidem que el seu vicari general fou mossèn Alcover). Del punt de vista historicoartístic promogué la institució de l'Arxiu i del Museu Diocesà, i la reforma de la Seu, que encomanà a Gaudí. Bisbe valent i coneixedor de l'art del seu temps,

abans de decidir-se per Gaudí havia viatjat a França i Itàlia per visitar catedrals i esglésies. Amb el suport del Capítol, féu allò que s'hauria d'esperar d'un bisbe intel·ligent amb motiu de la restauració de la seva Catedral: cridar un dels millors arquitectes contemporanis. Gaudí va acollir amb gran entusiasme la possibilitat de fer una intervenció arquitectònica a la Catedral de Palma. Des del primer moment la compenetració entre el bisbe i l'arquitecte fou total. Aquest projecte permetria a l'arquitecte deixar la seva empremta en un enclavament fonamental del gòtic català. Gaudí havia fet tard en moltes ocasions per intervenir en el llegat nacional de Catalunya. Recordem el projecte de joventut, mai duit a terme, de restaurar el monestir de Poblet; la no elecció del seu projecte per reformar la façana de la Catedral de Barcelona, i el record amarg de veure que no acceptaven els seus suggeriments per a Santa Maria del Mar o per al monestir de Sant Cugat. Mallorca, de la mà de Campins, li oferia l'oportunitat de fer-se seva una part de l'herència gòtica catalana. El bisbe i l'arquitecte es posaren d'acord en el fet que l'essencial de la intervenció hauria de ser recuperar la grandiositat espacial gòtica que el temple havia tingut en els seus orígens, és a dir, un retorn al gòtic gloriós del passat.

La primera trobada d'ambdós personatges fou el mes de novembre de 1899 a la Sagrada Família, i Gaudí arribà a Palma per primera vegada el mes de març de 1902. El dia 7 de març el bisbe reuní al seu palau tots els capitulars per informar-los del projecte de reforma i manifestà que ell mateix es faria càrrec de les despeses dels estudis preliminars, dels quals s'encarregaria Gaudí. El bisbe lliurà el projecte

als capitulars el dia 3 de febrer de 1903. Un cop que el Capítol acceptà el projecte, es nomenà una comissió constituïda pel xantre, el penitenciari i el canonge Rotger, que resoldria amb el bisbe els assumptes que des d'aleshores sorgissin entorn de la reforma. Gaudí viatjà a Mallorca diverses vegades al llarg d'aquell any per acabar de perfilar el projecte, i el dia 7 de novembre de 1903 la comissió capitular de les obres de reforma informà el bisbe de les línies generals del projecte de Gaudí:

– Obertura dels finestrals de la capella Reial i col·locació de vitralls en cadascun d'aquests finestrals.

– Retirada dels retaules de l'altar major i trasllat del cadiratge del cor a la capella Reial.

– Col·locació del corredor dels Ciris a una altura adequada per tal de

poder tenir cura dels vitralls per la part interior i evitar així el mal efecte de veure dos dosserets sobreposats (el del cadiratge i el del corredor).

– Instal·lació de les dues trones de pedra a cada costat de l'entrada de la capella Reial.

– Comunicació directa de l'actual sagristia major amb la Catedral i amb el cor per la capella de Sant Pere i la del Corpus Christi.

– Construcció d'una porta d'entrada per al públic en substitució del portal petit. Aquesta porta s'havia d'obrir a la placeta, davant la Casa de Préstecs. A través d'un espaiós corredor, per darrere dels serveis, arribaria a la porta que des de la Catedral comunica amb l'antesala

capitular. Finalment s'aïllaria aquesta antesala mitjançant un envà col·locat a l'arc que separa la petita volta triangular.

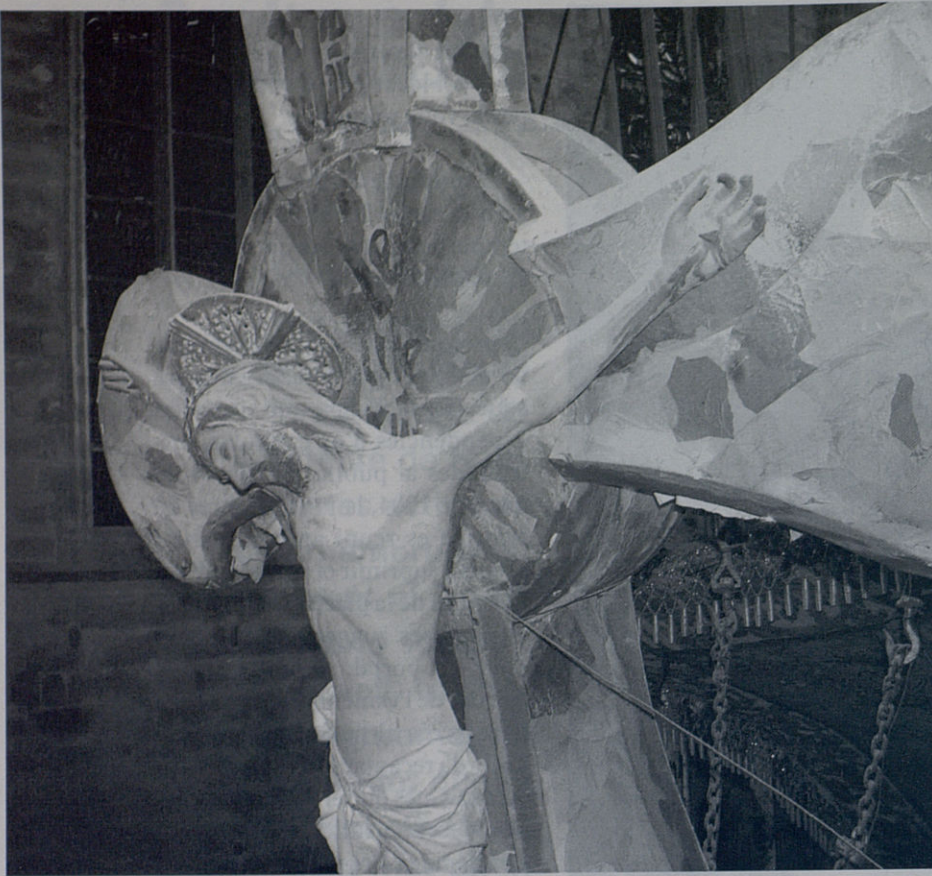
– Comunicació directa del pati amb el carrer i amb l'interior del temple per una porta que s'obriria al corredor.

El projecte incloïa altres obres que no detallaré per no allargar gaire aquesta relació i perquè afectaven dependències d'ús capitular, restringides al públic. El dia 14 de març de 1904, la junta d'obres de reforma es reuní amb el bisbe i proposà suprimir el corredor d'entrada des de la placeta. Per estalviar despeses suggeria que només s'obris el portal, aleshores tapiat, que des de l'esmentada placeta donava accés al pati. En la reunió s'acordà recaptar fons entre els diocesans, atès que el pressupost disponible era insuficient.

L'endemà el Capítol fou informat de l'anterior reunió i decidí, per indicació de Gaudí i del canonge obrer, iniciar les obres d'obertura dels finestrals de la capella Reial immediatament després d'haver acabat els treballs de reparació de les torrasses del portal del Mirador, que es duïen a terme, des de l'estiu anterior, sota la direcció de l'arquitecte Gaspar Bennàsser.

Mallorca li oferia l'oportunitat de fer seva part de l'herència gòtica catalana

El dia 6 de juny de 1904, el bisbe va exposar al Capítol l'ordre en què s'havien de dur a terme les obres i determinà que s'havien de començar com més aviat millor per tal d'aprofitar els mesos d'estiu. Els capitulars «examinaron también –diu l'acta– el plano de reforma que les hizo presentar el Sr. Obispo» (el plànol original de Gaudí que, per cert, no he pogut consultar). El juliol següent la premsa local ja informava de la rapidesa amb què

es desenvolupaven les obres. Un cop desmuntats el retaule barroc i el retaule gòtic original que tenia adossat a la part posterior, quedaren al descobert la capella de la Trinitat i la Càtedra Episcopal del s. XIII. S'havia començat la prolongació del paviment de la capella Reial fins al primer pilar i també la construcció de la grada de l'altar. El mes de setembre ja s'havia desmuntat el portal del cor i es mostrava amb tota la seva magnificència la nau central. Mentrestant, el dia de la Mare de Déu d'Agost, es llegí a totes les esglésies una pastoral de Campins per informar els feligresos de l'inici de les obres de reforma. De la pastoral se n'imprimiren mil exemplars per regalar-los als benefactors de la restauració. Aquestes primeres renovacions es varen acabar en un temps rècord. El dia 8 de desembre de 1904 Campins pogué celebrar una missa solemne, tal com estava previst. La reforma fou un èxit i la premsa se'n féu ressò. Tothom destacà la sensació de grandària que produïa la recuperació de l'espai de la nau central i també la lluminositat ob-

tinguda amb l'obertura dels finesstrals i amb els llums de ferro forjat col·locats als pilars. Les obres continuaren al llarg del pontificat de Campins.

Fins ara m'he referit a la part més essencial de la intervenció de Gaudí. És interessant esmentar també altres actuacions que es varen acabar alguns anys més tard, com ara el baldaquí sobre l'altar, peça notable que aconsegueix sintetitzar formes derivades del gòtic amb la peculiar manera d'interpretar el modernisme que tenien Gaudí i Jujol. Les idees d'aquest jove col·laborador de l'arquitecte s'expressaren en el baldaquí mateix i en l'ornamentació dels setials del cor per integrar-los en la decoració del fons de la capella Reial. El disseny del perfil de la voravia de la Seu també deu ser amb molta probabilitat de Gaudí. El projecte de reforma també va incloure nombroses peces de mobiliari litúrgic, una escala plegable, un canelobre gegant i bancs per als fidels, entre altres elements.

Les obres varen suscitar un gran debat i interès no tan sols a

Mallorca sinó també al continent. Una mostra d'aquest interès varen ser les visites oficials, durant l'estiu de 1911, de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya i de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona.

Com es veu, la proposta de Gaudí bàsicament va consistir a reordenar la funcionalitat de la nau central amb el trasllat del cor. Més endavant la intervenció s'estengué també a la decoració dels nous setials del cor i de les dues trones, i sobretot a la col·locació de l'esmentat baldaquí sobre l'altar. Gaudí en la seva actuació no es va limitar a una simple imitació del gòtic. La seva intervenció fou resultat d'una projecció d'idees originals i contemporànies en l'estil medieval. Gaudí va triar els seus col·laboradors de manera prou significativa: va deixar Francesc Berenguer encarregat de la Sagrada Família i la cripta Güell, i a Palma es féu acompanyar per Rubió i el jove Jujol. Aquest seria el responsable, en general, de la coordinació dels treballs de decoració i particularment de la decoració dels setials del cor. Actualment al Gran Hotel de Palma hi ha un exposició dedicada a aquest notabilíssim arquitecte, l'obra del qual ha estat silenciada durant més de mig segle fins al punt d'haver-se atribuït a Gaudí dibuixos i croquis que amb tota evidència havien sortit de la mà de Jujol. Gaudí també va comptar amb la cooperació de l'escultor Joan Matamala, els pintors Jaume Llongueras, Iu Pascual i Joaquim Torres Garcia. Aquest darrer, uruguaià de naixement i català d'adopció, amb el temps esdevindria un dels artistes més paradigmàtics del Noucentisme, bé que adoptaria més tard una estètica a cavall entre l'abstracció neoplasticista i la figuració.

***Carme Vidal és llicenciada en Història de l'Art.**

(La font principal d'aquest article són els *Llibres d'actes capitulars* de la Seu de Mallorca corresponents als anys 1897-1905 i 1906-1911)

El bisbe Campins, mestre en litúrgia d'Antoni Campins

PERE-JOAN LIARRÉS

Restauració arquitectònica per la redistribució de l'espai; litúrgica perquè la seva motivació va ser la celebració de la litúrgia.

La finalitat per què el bisbe Pere-Joan Campins cridà Gaudí a treballar en la nostra Seu va ser doble: decorar-la i restaurar-la. Campins la trobava fosca, cegada com era en els finestrals, destinats a ser ulls oberts a la llum mediterrània, entorpidida en la seva grandiositat per embalums que pertanyien al pla primigeni. Per altra banda, el bisbe mallorquí lamentava —com tants d'altres ho havien fet abans: historiadors i crítics d'art— que el cor del clergat ocupàs el bell mig de la Seu, hi tancàs els oficiants i bandejàs els feals a les naus laterals. Pere-Joan Campins combregava amb els ideals i els objectius del moviment litúrgic que anava desvetllant des de França i des d'Europa central la promoció de la participació dels feals en les accions sacramentals de l'Església.

L'elecció de Gaudí

El 20 de novembre de 1899 Campins es trobà amb Gaudí a la Sagrada Família de Barcelona, construcció que havia assumit l'arquitecte reusenc el 1883. L'objectiu de l'entrevista era d'entrada el plantejament inicial de la restauració de la Seu de Mallorca.

Prou és sabut que el senyor Eusebi Güell era el gran mecenes de Gaudí des de 1882. Güell tenia com a secretari el poeta pollencí Ramon Picó i Campamar, amic dels dos preveres pollencins Mateu Rotger i Miquel Costa i Llobera.

A la mort del bisbe Cervera (14.11.1897), en pocs dies s'organit-

zà una postulació, entre els capellans mallorquins que estaven al davant de les parròquies, a favor del vicari capitular, el canonge Pere-Joan Campins, perquè fos nomenat bisbe de Mallorca, davant la Santa Seu i el Govern del rei d'Espanya, que tenia el dret de presentació.

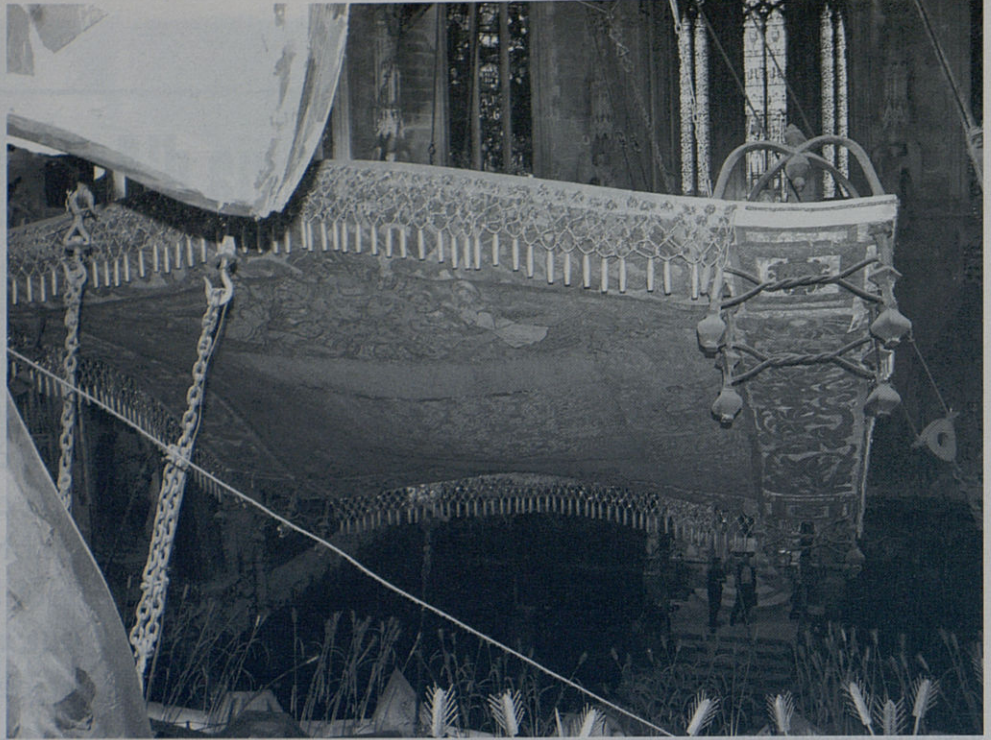
Miquel Costa malavejà perquè Roma acceptàs la petició del clero mallorquí i, per això, demanà a Ramon Picó que el seu senyor, Eusebi Güell, escrivís una carta al seu amic, el cardenal Cretoni, a fi que aquest recomanàs l'elecció de Campins davant la Seu romana. El comte Güell acceptà ben de gust la proposta i envià la carta al dit cardenal. El gener de 1898 arribà la notícia a Mallorca: Campins seria el nou bisbe.

D'aquí ve la relació del bisbe Campins amb Eusebi Güell i amb Antoni Gaudí.

A l'entrevista del novembre de 1899, Campins i Gaudí ja s'entengueren ferm quant als criteris de la desitjada reforma. El bisbe no es reservà la seva admiració i entusiasme per l'arquitecte i la seva obra: ja havia trobat l'home genial que realitzaria el seu pla a la Seu.

Efectivament, el 19 d'agost de 1901, el bisbe Campins, acompanyat del canonge Mateu Rotger i del poeta Picó i Campamar, es tornà a veure amb Gaudí a Barcelona després de fer a Roma la visita *ad limina* i de visitar catedrals i esglésies d'Itàlia i de la Provença, disposades segons l'ideal que entreveia a la nostra Seu. Campins, en la seva carta pastoral del 15 d'agost de 1904, exposà així aquesta trobada amb Gaudí: «Avivades y enceses aquelles aspiracions (de la restauració), ara fa

La restauració arquitectònica i litúrgica de la Seu és sens dubte l'obra principal i emblemàtica que Antoni Gaudí i Cornet deixà a Mallorca.

tres anys, a la tornada d'aquella Santa Visita, les esposàrem, de pas per Barcelona, a un homo de capacitat superior, qui no sols conex profundament l'art de construir y tota sa història, sinó que l'eczerceix sense interrupció desde temps enera amb un domini indiscutible. Quant ell nos sentí, el corprengué la veritat que contenia la nostra concepció, y el seu esperit experimentà el goigintens, però fugitiu, d'un ideal qu'es difícil de dur a la realitat de l'ecsisitencia.»

Projectant les obres

L'entrevista de l'estiu de 1901 donà molt aviat el fruit desitjat pel bisbe, malgrat un cert escepticisme inicial de Gaudí. El 7 de març de

l'any vinent, «reunits tots els Molt Il·lustres Senyors Capitulars en el Palau Episcopal foren informats de nostros propòsits, y acceptaren per unanimitat l'oferiment que férem de sufragar els estudis preparatoris per el projecte de restauració completa, convenint també tots en que s'encarregàs de tals estudis l'aludit arquitecte de Barcelona D. Antoni Gaudí y Cornet, qui aquell metex any vengué aquí dues vegades, y l'any després, dia quatre de Novembre, ja esposà el plá de restauració devant Nos y la Comisió Capitular designada a tal efecte. El día nou del metex mes y any quedà constituída ademés una Junta d'Obres, a fi de que aquestes fossen patrocinades oportunament», escriví Campins en

l'esmentada carta pastoral. Cal afegir-hi que el Capítol Catedral aprovà, el 14 de novembre de 1903, la memòria redactada per la Comisió Capitular d'acord amb el projecte de Gaudí, aprovació que obrí via lliure a les obres de restauració que començarien el proper estiu. Gaudí havia arribat per primera vegada a Palma el 26 de març de 1902 i de seguida, el dia 29, exposà el seu avantprojecte al bisbe, al degà del Capítol, a alguns canonges i als perits en art Joan Sureda, marquès de Vivot, i Faust Morell. Romangué Gaudí a Mallorca una llarga temporada «asistiendo con asiduidad a las funciones de la Catedral para hacerse cargo de la majestad que revisten, y estudiando las condiciones de

“Encara queden botigues”

Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 · Telèfon 971 72 14 83 · Fax 971 71 93 12 · 07002 · PALMA (MALLORCA)

OFERTA PER RENOVACIÓ:
LIQUIDACIÓ DE VERNISSOS
I ESMALTS SINTÈTICS
APARCAMENT GRATUIT

solidez», conta M. Rotger. Retornà el 13 d'agost i enllestí, per indicació del bisbe, un petit model de fusta del projecte. El 3 de febrer de 1903 la maqueta completa ja podia ser contemplada pels capitulars i per persones enteses en art. El 5 d'abril l'arquitecte vingué novament i romangué a Mallorca fins al dia 21. S'ocupava llavors sobretot d'assajar i realitzar els vitralls que s'havien d'instal·lar a la capella Reial i que glossarien les advocacions de la lletania lauretana de la Mare de Déu, titular de la Seu, segons pla iconogràfic del bisbe Campins. Gaudí exposà el seu sistema de fabricació dels vitralls i el seu programa, l'11 del dit mes a la Comissió Capitular. El 31 d'octubre Gaudí era novament a Mallorca, acompanyat del seu jove ajudant Joan Rubió i Bellver, i col·locà unes mostres de les vidrieres ja fetes (crec que els fragments eren del vitrall Regina Martyrum). Havent estat aprovada la memòria o projecte total de la restauració pel Capítol Catedral, com he dit, el 14 de novembre de 1903, el 6 de juny de 1904 els canonges traçaren l'ordre de les obres a la Seu i aquestes començaren el dia 20 següent.

El mestratge litúrgic del bisbe

Gaudí fou hoste del bisbe Campins, al Palau Episcopal, en les estades espaiades (entre 1902 i 1914) que feia a Palma per dur endavant la seva obra a la Seu.

Josep F. Ràfols, el biògraf de Gaudí, ha escrit que el bisbe d'Astorga, Joan Grau, reusenc com Gaudí,

havia fet d'aquest un cristià perfecte (quan li féu el meravellós Palau Episcopal) i que el bisbe Campins li havia afinat la comprensió de la litúrgia. Dels dos encontres descrits, a Barcelona, de la planificació de les obres a la Seu, de les converses a taula, rajà la sintonia *litúrgica* dels dos personatges. Ja després de la mort del bisbe Campins, Gaudí escriví, el 16 de març de 1922, una carta a qui havia estat canceller secretari del prelat mallorquí, el canonge lectoral de la Seu, Mn. Bartomeu Pascual, en què li manifestava que sempre havia considerat el bisbe Campins «com el meu Mestre de litúrgia, puig [sic] ell va mostrar-me'n els textos i la llur interpretació i sots el seu patronatge en vàrem voler fer l'aplicació pràctica, única manera de tenir-ne un acabat coneixement».

Segons Ràfols, Gaudí havia begut l'amor a la litúrgia ja a les Escoles Pies de Reus, on recitava el petit ofici de la Mare de Déu. Campins ja el trobà prou informat dels criteris de construcció litúrgica a la Sagrada Família de Barcelona. A Mallorca creixeria i maduraria el sentit litúrgic del genial arquitecte i decorador, que remodelà l'espai de la celebració litúrgica a la Seu i, amb una adequada i vistosa il·luminació, decoraria l'àmbit de l'acció eucarística i de la divina lloança (altar i cor, sobretot) i la catedral episcopal, des de la qual el pastor de l'Església mallorquina presideix el culte, predica la Paraula divina i pastura el poble que li ha estat confiat.

Gaudí va aprendre de Campins la

lectura dels textos litúrgics. L'arquitecte acudia amb plaer a la Seu –M. Rotger ens ho ha contat– per veure el desplegament de la litúrgia, que ell tant apreciava per la seva configuració dramàtica i pel cant dels oficiants i del poble, i per la llum –ni massa potent ni massa escassa– que calia que envoltàs la celebració. Sintonitzava perfectament amb el criteri del bisbe que insistia en la «santedat i esplendor» del culte diví. Ell, com declarà també, no cercà en llibres de teoria artística la disposició de l'espai celebratiu: la celebració mateixa i els seus textos, tant els del missal romà com els magnífics comentaris de l'*Année liturgique* (1841-1866), de Dom Guéranger, l'inspiraren i el guiaren en la seva obra de restauració. I a la Seu de Mallorca, Gaudí aprengué molt per fer l'ambientació litúrgica de la Sagrada Família de Barcelona.

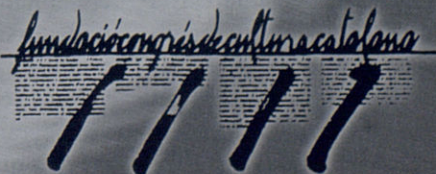
Les grans propostes litúrgiques de Campins breument es podrien resumir així: fer retornar l'església catedral al pla de les primitives aules cristianes de celebració, que, segons el prelat mallorquí, era l'original de la Seu: l'altar situat al bell mig de l'absis principal, envoltat del cercle format per la catedral del bisbe al fons i a cada banda els ministres, situats en el cor; i a les naus amplíssimes, el poble feel, cridat a participar sense destorbs de l'acció ritual.

Per això calia treure l'altar de l'indret on era enfonyat, i situar-lo al presbiteri, que féu avançar fins a les primeres columnes de la nau central, perquè pogués ser contemplat pels feels des del seu lloc pro-

EL MIRALL amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

pi sobretot a la nau central, alliberada del cor, que situà en la capella Reial, molt fonda a causa del canvi de projecte de la Seu actual després del seu començament al llinard del segle XIV. Quan la Seu nova quedà eixamplada a tres naus, ro-

actual, com una maqueta, que ens ha durat ja noranta anys. Tot ell, amb el tapís, el lampadari heptagonal amb 35 llànties, els raïms, pàmpols i espigues, amb una suggeridora il·luminació, amb la flama de foc que sembla davallar des

de les voltes i que par que sigui aguantat pels candelers dels àngels músics, és símbol plàstic i originalíssim de

Gaudí va arribar per primera vegada a Palma el 26 de març de 1902

mangué un absis central ampli en el qual Gaudí pogué col·locar el cadirat del cor del segle XVI. Per altra banda, la càtedra episcopal, obrada al voltant de 1346 i tapada successivament per dos retaules, pogué ser restaurada per Gaudí com a distintiu de l'església mare de la diòcesi, seu i càtedra del pastor diocesà. La magnífica decoració de Gaudí i de Jujol amb ceràmica de La Roqueta (1909) la ressaltaria esplèndidament.

També Gaudí, amb el seu treball singular de vitraller –el cèlebre sistema de la tricomia– s'afanyà, des de 1903, per omplir de llum mediterrània acolorida el santuari. El bisbe costejà els vidres nous de la clara boia part damunt de la capella de la Trinitat (Reina dels àngels) (1904). Més endavant n'acabà altres dos: els dels sants confessors i de les verges. Ens queden restes dels profetes i dels màrtirs.

Una altra obra de decoració de Gaudí, ben apreciable, és la de la introducció de ple de la llum elèctrica a la Seu: a tants de candelers de ferro forjat de les catorze columnes, als dotze de la capella Reial de ferro daurat, als cinc llantoners de les naus laterals i central.

Per a molts, la peça més admirable de la creativitat genial de l'artista és el baldaquí que penja sobre l'altar major. N'instal·là un el 1904 que consistia solament en una catifa penjada a la volta i subjecta amb fil de ferro quasi invisible pels quatre costats. Dissenyà després un esbós d'un baldaquí, a manera de lampadari, més sumptuós. El 1912 féu penjar el baldaquí provisional

l'Esperit Sant que davalla sobre l'altar per accomplir-hi la transformació eucarística: per fer dels dons oferits i dels feels el Cos del Senyor.

A punt de Concili Vaticà II

El moviment litúrgic, nascut a mitjan segle XIX, promogut a Mallorca pel bisbe Campins, combregat íntimament per Gaudí, trobà el seu cim i acompliment en la Constitució de litúrgia del Vaticà II i en la reforma litúrgica que se'n derivà.

Campins i Gaudí ens deixaren la Seu a punt per poder-s'hi desenvolupar adequadament la litúrgia postconciliar. Sols un avançament de metre i mig de l'altar, la prestància donada a l'únic Santcrist –el del baldaquí– als ulls de l'assemblea celebrant, l'habilitació dels ciris dels magnífics candelers de ferro forjat a l'entrada del presbiteri –que l'adornen i no són per res barreres o reixes de separació– per il·luminar l'Eucaristia, la construcció d'un ambó imitant els faristols corals de ferro i fusta que Gaudí va dissenyar per a la Seu, i d'una cadira-seu presidencial del prevere, celebrant principal, també a l'estil del genial arquitecte i dissenyador; just aquests petits detalls i elements han completat discretament, sense espanyar per res ni distorsionar l'obra de Gaudí, el mobiliari que ell ens va deixar al voltant de l'altar. Aquest presideix vertaderament i atreu la participació dels qui, en l'església catedral i mare, celebren i viuen els sagra-

ments que constitueixen la manifestació principal de l'Església de Mallorca.

***Pere-Joan Llabrés és delegat Diocesà del Patrimoni Cultural.**

BIBLIOGRAFIA:

- ALCOVER, Antoni M. *Vida del Rdm. i Illm. Sr. D. Pere Juan Campins i Barceló, bisbe de Mallorca*. Ciutat de Mallorca: 1915.
- CAMPINS Y BARCELÓ, Pedro-Juan. *Carta pastoral sobre la restauración de la santa Iglesia Catedral*. (Text original, versió mallorquina). Palma de Mallorca: 1904. Vegeu el text al *Boletín Oficial del Obispado de Mallorca*, v. XLIV, 1904, p. 247-285.
- FULLANA, Pere. *Pere-Joan «Campins, bisbe de Mallorca (1898). El nomenament a través de la documentació»*. *Comunicació*, 94-95, 1999, p. 149-169.
- LLABRÉS I MARTORELL, Pere-Joan. «El vastíssim pla renovador del bisbe Pere-Joan Campins i Barceló (1898-1915). Les seves relacions amb el Principat». *Set segles i mig de germanor. Esglésies de Mallorca i del Principat*. Barcelona-Ciutat de Mallorca: 1988, p. 99-129. «L'eclesiologia de la carta pastoral del bisbe Campins sobre la restauració de la Seu de Mallorca». *Comunicació*, 67, 1990, p. 15-27. «La litúrgia com a motiu i inspiració de l'obra de Gaudí a la Seu de Mallorca». *Comunicació*, 102-103, 2002, p. 147-178.
- MATAMALA FLOTATS, Juan. *Antoni Gaudí. Mi itinerario con el arquitecto*. Barcelona: Ed. Claret, 2001.
- PUIG BOADA, Isidro. «Gaudí ens parla». *Miscellanea Barcinonensia*, núm. 44, agost 1976.
- RÀFOLS, Josep F. *Antoni Gaudí*. Barcelona: Ed. Canosa, 1928.
- ROTGER CAPLLONCH, Mateo. *Restauración de la Catedral de Mallorca*. Palma de Mallorca: 1907.
- SAGRISTÀ, Emilio. *Gaudí en la Catedral de Mallorca. Anécdotas y recuerdos*. Castelló de la Plana: 1962.
- TORRES GOST, Bartolomé. *Miguel Costa y Llobera. Itinerario espiritual de un poeta*. Barcelona: Editorial Balmes, 1971.

Els ferros de Gaudí a Mallorca

GABRIEL VICENS

La Catedral, majestuosa, degué ser el primer contacte visual que Antoni Gaudí va tenir amb la ciutat el dia que va venir a Mallorca amb vaixell des de Barcelona. Aquesta primera impressió segur que no el va decebre, tenia un repete important: remodelar un edifici sagrat que pertanyia a la societat mallorquina, però amb un interior que no semblava estar pensat per a ella, amb poc espai per al poble, amb aspecte seriós i obscur, amb un volum interior extraordinari i amb unes columnes esveltes úniques al món.

A la Seu, s'observen uns dissenys d'una sèrie d'elements amb unes formes espectaculars, fetes amb un material tan fort i rígid, símbol de duresa, com és el ferro; però per a aquest creador sembla ser un material mal·leable, flexible. Aquest personatge, arquitecte català que dominava tots els camps, era, com diríem ara, un arquitecte integral, tot i que amb l'ajuda de Jujol i Rubio. Tant actuava en l'estructura com en la distribució, el disseny, la decoració, el mobiliari o la il·luminació. Utilitzava qualsevol material: ferro, fusta, ceràmica o pedra; i qualsevol art plàstica: dibuix, escultura, pintura... Era un arquitecte com pocs o com cap, amb una imaginació increïble, que mai no podrà ser imitat.

La seva obra a l'illa se centra principalment a la Seu, tot i que hi ha petites actuacions al Palau Episcopal i a l'església de Montisyon.

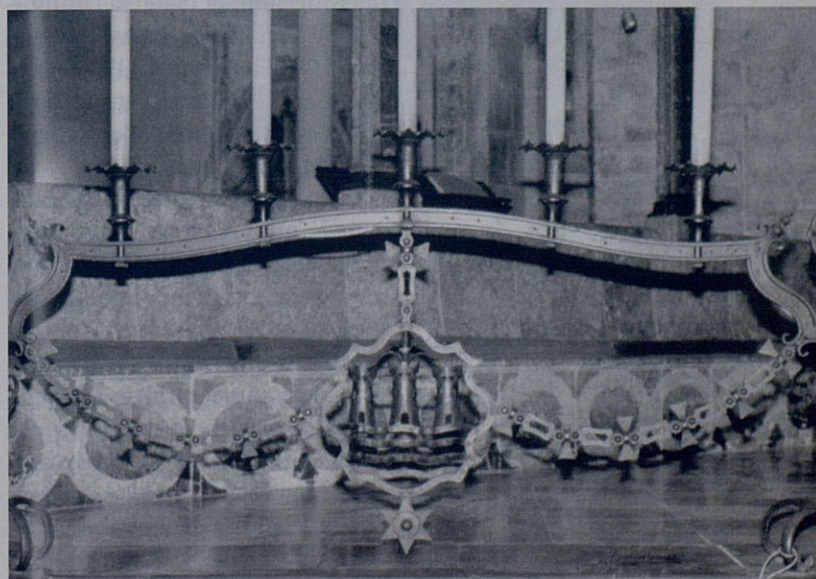
Antoni Gaudí va utilitzar el ferro com un material vàlid per a tot tipus de creacions, tant per a la il·luminació com per a l'estructura, la decoració i el mobiliari. La il·luminació va ser la principal preocupació de l'arquitecte, ja que un volum tan gran havia d'estar perfectament il·luminat; per això el major nombre d'intervencions se centren en

aquest àmbit (canelobres, lampadaris...) i situa les peces als llocs precisos amb un equilibri i una harmonia que sorprenen. Quant a baranes i reixes, aquestes són un altre paquet important de la Catedral. No actua tant en mobiliari i en la decoració, malgrat que es converteixen en les peces més peculiars. Cal ressaltar la inscripció llatina situada al mur central de l'altar.

Podem observar els lampadaris a tota la Catedral, des de la capella de la Trinitat fins a l'altre extrem, com a la capella de les Ànimes i les impressionants columnes que suporten l'edificació. Les baranes o reixes es concentren a la capella Reial, on està situat l'altar major.

L'única cosa comuna de totes les peces és que les va dissenyar Gaudí i, evidentment, res no és recte, tot són sinuositats, corbes i equilibri; reflex exacte de la naturalesa, molt present en el concepte de l'obra de l'arquitecte. Els dissenys són molt diferents i variats, i també els processos constructius, molt amplis i perfeccionistes. Utilitza una gamma àmplia de processos de forja, ornaments als caires, anells apla-

La Catedral, majestuosa, degué ser el primer contacte visual que Antoni Gaudí va tenir amb la ciutat el dia que va venir a Mallorca amb vaixell des de Barcelona.

Detall de la barana corredissa del presbiteri.

nats, bucles corbats, passos helicoidals, estrangulacions, ondulacions, perforacions, plecs, reblons i soldadures; tot fet amb diferents tipus de ferro: negre, fibrós, simple o trefilat i seccions. Els elements més habituals són els passamans i

Palau Episcopal

Reixes exteriors de la façana est. Es tracta d'un conjunt de tres reixes de ferro de finestra treballades en calent, situades a la cara est del Palau Episcopal, que està en línia amb la Catedral i molt a prop de la mar.

Lampadari del Claustre. Al claustre del Palau Episcopal trobam un lam-

padari pintat de negre, el qual s'atribueix a Antoni Gaudí, perquè presenta totes les seves directrius i perquè en aquest edifici hi ha treballs seus (terrassa, reixes...).

La Seu de Palma

Reixes exteriors. Es tracta d'un conjunt de deu reixes col·locades en unes petites finestres rectangulars de les façanes laterals i de la posterior en què Gaudí va picar les pedres (contorn) i els va donar unes traces de moviment.

Lampadaris i suports de les capelles de Sant Sebastià, la Immaculada i les Ànimes. En aquestes capelles trobam un mateix model de làmpada però amb diferents tipus de braç-suport. Les dues darreres capelles són del mateix estil però de diferent composició.

Faristols. A la Catedral trobam dos faristols amb la mateixa configuració. Actualment, un està situat a la Casa de l'Almoïna i l'altre, a la paret divisòria entre l'atri de la sagristia dels Vermells i l'entrada de l'Almoïna.

Escala de l'Exposició del Santíssim. És una peça singular de la Seu. Es tracta d'una escala plegable que té a cada costat una barana l'estructura de la qual és un poc envitricollada. Entra dins l'estil de treball fet al mur central de la capella Reial (inscripció llatina). En aquesta peça hi ha un procés ampli de forja al passamà i al quadrat. Porta i barana de la tribuna del Corpus Christi. Aquest conjunt segueix el mateix estil de les cinc peces de la tribuna del Mirador,

tot i que cal ressaltar-ne la porta, que s'identifica amb l'estil de Gaudí en la forja. La barana és de característiques i mides idèntiques a les dues de la tribuna del Mirador. Anells de les *trobigueres*. A cada columna de la nau central, a uns cinc metres d'alçada, hi ha uns làmpades que les abracen i que estan formades per setze ciris.

Canelobres dels murs de la capella Reial. A tot el perímetre de la capella Reial hi ha col·locades dotze làmpades o canelobres pintats totalment amb un color d'or vell.

Barana-lampadari de les llànties a la capella de la Santíssima Trinitat. Aquesta barana o cadena està damunt el tron de la capella de la Santíssima Trinitat. La barana o cadena està formada per uns suports composts per dos passamans paral·lels de pas helicoidal continu que estan encastats al mur. Aquest suport o estructura aguanta set creus horitzontals de les quals les dues extremes estan unides per la part inferior (cap al terra) i les altres cinc, per la part superior (cap al sostre). En pengen set làmpades (i set són els àngels que hi ha davant seu).

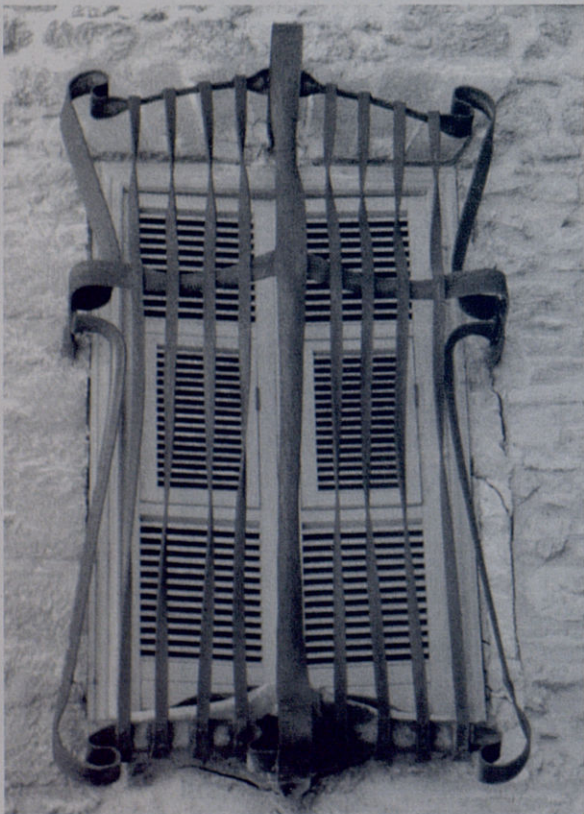
Inscripció llatina del mur central de la capella Reial. Es tracta d'un del treballs més espectaculars de la Seu, amb un segell gaudinià pur. Com es pot observar, és una inscripció llatina escrita amb passamà i en què se n'han confeccionat les lletres per mitjà d'un procés de forja extensíssim. El fragment es troba dividit en tres parts: una d'horitzontal, que ocupa tota l'amplada de la capella de la Santíssima Trinitat, i dues de verticals, situades a cada costat del tron reial. Barana del tron episcopal. Darrere de l'altar hi ha el tron episcopal situat al mur central de la capella Reial. Hi accedim per mitjà d'una escala que ens duu a l'estrada. A cada costat de l'escala hi veiem unes baranes idèntiques pintades de color d'or vell.

Lampadaris dels àngels músics. Al presbiteri hi observam sis columnes tetralobulades de jaspi amb els seus lampadaris corresponents i els àngels músics (1534), els

Per a Gaudí el ferro és un material mal·leable i flexible

els quadrats. Amb tot plegat fa possible que qualsevol peça pugui tenir la forma desitjada, però sobre tot que sigui resistent, que s'aguant tota sola. Totes les peces són estructurals i tenen una precisa i controlada rigidesa.

Quan observam un element, ens adonam que res no li ha passat per alt, qualsevol acabat o remat està estudiat, pensat i solucionat. Qualsevol part, per insignificant que sigui, ha estat amanyagada per l'autor. A continuació, comentam les actuacions d'Antoni Gaudí a Mallorca.

Reixa grossa del Palau Episcopal.

Detall del suport del lampadari de les llànties.

Aquesta inscripció és un dels treballs més espectaculars dins de la Catedral. Està situada en el mur central de la capella Reial.

quals es distribueixen en dues zones: quatre formen els vèrtexs d'un quadrat que limiten l'altar i els altres dos estan situats a cada costat de l'escala que condueix al tron episcopal.

Tintinabol. Actualment, aquesta peça tan singular es troba situada en una sala lateral del presbiteri i té la funció de campana. El tintinabol està compost per un conjunt de peces de bronze de fosa que estan col·locades en una barra vertical que fa de suport i que és de fusta de secció circular.

Porta de la tribuna del Mirador. Fora de la línia habitual de la forja, ens trobam a la tribuna del Mirador amb un conjunt de tres portes de ferro iguals pel que fa a la forma i a l'estil i que desentonen amb la manera de fer gaudiniana a la Catedral.

Baranes de la tribuna del Mirador. Les dues baranes són pràcticament iguals i tenen el mateix nombre de mòduls i les mateixes mides. Cada una serveixen de separació entre el passadís lateral de la tribuna i els bancs.

Barana del presbiteri. A cada costat de la barana corredissa hi ha dues baranes d'igual disseny i que limiten el presbiteri. Es tracta d'unes baranes construïdes amb tres mòduls enllaçats amb un suport vertical que es repeteix.

Barana corredissa del presbiteri. En situar-nos davant l'altar,

trobam una reixa que ens impedeix accedir-hi. Aquesta és la reixa corredissa de l'escala del presbiteri que, com indica el seu nom, és mòbil i s'obre cap als extrems per mitjà d'uns carrils.

Detalls del baldaquí. En entrar a la Seu i adreçar-nos cap a l'altar, veiem un immens artefacte que cobreix tot l'altar i que està subjectat amb unes cordes i politges. És el baldaquí, la peça més característica de la Catedral i el símbol més representatiu de Gaudí. El baldaquí és una peça inacabada, ja que únicament està acabat un petit tros del costat posterior de l'immens lampadari.

Llantoners de la nau major i de la lateral. El conjunt de llantoners està format per quatre lampadaris petits situats als extrems de les naus laterals i un de gros situat al centre de la nau major. Aquests lampadaris són del segle XIV i varen ser recomposts per Gaudí, que els va afegir una doble creu feta amb passamà de cantell.

Lampadaris de la capella Reial. Aquests lampadaris estan pintats

de color d'or vell i estan situats als murs de la capella Reial.

Església de Montis-ion

Canelobres de la capella lateral. En primer lloc, tenim dos parells de canelobres que són del mateix estil i que estan pintats amb els mateixos colors (verd i coure), mentre que un altre parell està pintat de color negre, tot i que podem veure que era daurat i que es va

Gaudí va utilitzar el ferro com a material vàlid per a tot tipus de creacions

pintar posteriorment.

Tauletes. També trobam a la capella Reial dos parells de tauletes de forja recobertes amb guix cola i pintades de color d'or vell per impermeabilitzar el guix.

***Gabriel Vicens Font és arquitecte tècnic.**

Les fotografies que il·lustren aquest article pertanyen al llibre Gaudí en Mallorca, del qual és l'autor Gabriel Vicens. El volum ha estat editat pel Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Mallorca.

Jujol, Gaudí i aquest particular modernisme

PEDRO PARLO VAQUER

La Catedral, majestuosa, degué ser el primer contacte visual que Antoni Gaudí va tenir amb la ciutat el dia que va venir a Mallorca amb vaixell des de Barcelona.

A causa de la creixent fama del mestre Antoni Gaudí (enguany se celebra l'Any Gaudí) i, en una petita part, dels esforços d'alguns amants de la millor arquitectura, surt al públic, a la fi, la figura apagada de l'arquitecte que Gaudí va arribar a considerar com la seva mà dreta: Josep Maria Jujol, el jove que va atreure i incorporar al seu taller, i que va estar al costat de Gaudí mentre elaborava les obres més importants: la casa Batlló, l'església de la Colònia Güell, el banc del parc Güell i la casa Milà (la Pedrera, la qual acabaria Jujol).

Però, qui era aquest jove Jujol, aquest individu gris, apagat, tímid, rústec, amb vestit negre i capell tipus bolet, amb guardapits groc, passat de moda, i que sempre caminava a la dreta del mestre, com el seu braç executor sobretot en les peces compromeses?

Jujol, *architectus* (1879-1949)

Jujol també era fill del Camp de Tarragona («gent del llamp»). Mentre encara era estudiant, era conegut a Barcelona per la decoració que va dur a terme

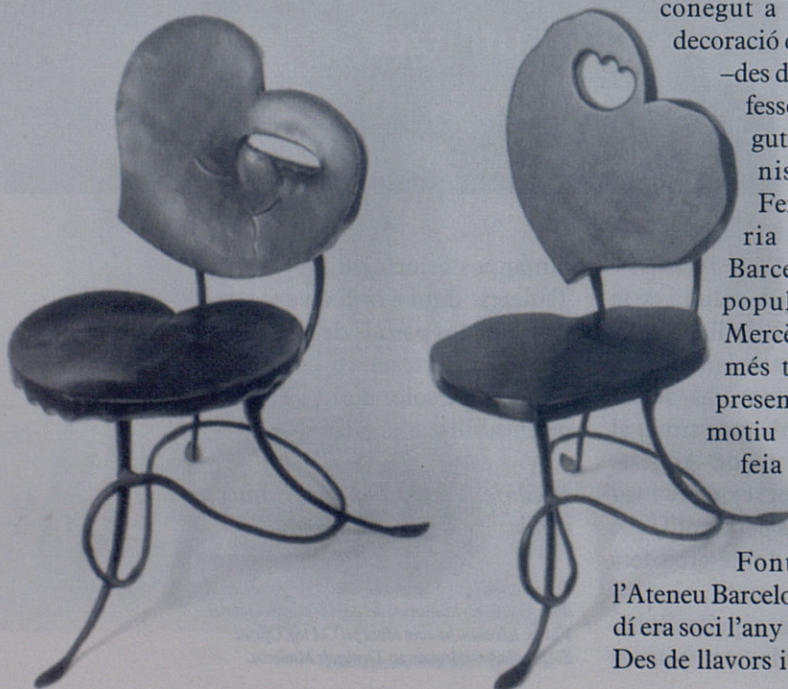
—des del despatx del professor Gallisà, reconegut arquitecte modernista— al carrer de Ferran, llavors l'artèria comercial de Barcelona, durant les populars festes de la Mercè el 1902. Un poc més tard, Jujol va ser presentat a Gaudí amb motiu dels treballs que feia —aquesta vegada des del despatx del modernista

Font i Gumà— per a l'Ateneu Barcelonès, del qual Gaudí era soci l'any 1904.

Des de llavors i fins a la mort del

mestre, Jujol no es decanta de Gaudí ni tan sols quan, a partir del 1908 —després del seu primer treball independent, que tingué molt d'èxit i que fou molt reconegut, a la botiga Mañach del marxant d'art Pere Mañach, que ho era, entre d'altres, de Picasso—, comença una reduïda però molt brillant carrera professional. Entre les seves obres més destacades, cal esmentar la casa Negra, la casa Bofarull, l'església de Vistabella, la de Montferri, la casa Planells, la plaça d'Espanya i el Palau del Vestit per a l'Exposició Universal del 28, entre d'altres. Jujol va arribar a ser catedràtic de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB, actualment); professor en l'Escola d'Arts i Oficis d'aquell moment; arquitecte municipal del poble de Sant Joan Despí, i va treballar professionalment lligat a Barcelona i a la província de Tarragona, tot i que a Palma ens queda el gran exemple de les moltes i belles intervencions que varen deixar Gaudí i Jujol a la Catedral entre 1910-1912.

L'obra de Jujol, a poc a poc, comença a ser més valorada fins i tot que la del seu mestre Gaudí. Un exemple: tant a Holanda (Universitat de Delft) com als EUA (revista *SITES* de Nova York) hi ha focus d'atenció i publicacions permanents sobre la seva obra, la qual ja apareix en totes les monografies dedicades a l'art de les avantguardes europees al costat de les figures més destacades. Per què? En l'obra de Jujol, a diferència del modernisme més ortodox de Gaudí, trobam desenvolupades moltes de les línies que després va recórrer l'art europeu més avantguardista: hi ha *arte povera*, minimalisme, *collages*, grafitis, abstracte, etc. Som davant una obra nascuda del passat, de la millor tradició catalana (Castell dels Tres Dracs, artesanies del trenca-

dís, del vidre acolorit, del maó, del ferro forjat, etc.) que el modernisme es proposa rescatar però aplicada amb una desimboltura i una empena que no es troba en l'art del nostre país ni a Europa fins molt després. Com a exemple: les pintures abstractes de les espatlles del cor de la nostra Catedral, de l'any 10 o 12, cinc o sis anys abans de la irrupció de l'art abstracte (Kandinsky).

Com ja diria, el 1918, un deixeble de Gaudí i amic seu:

«Entremig la bastardia arreu regnant en la nostra arquitectura, uns noms, uns pocs noms prometen l'esdevenir, per consol, una puixança; En Masó, En Pericàs i En Jujol. Cadascú isoladament i fugint de pompes vanes van posant el seu amor en tot quant els encarreguen. Van creant obres sinceres. I es tornen gloriosos.

»Però d'entre tots tres el qui és més delicat i potent a la vegada, per mi, és aquest Jujol, que rebeja els nostres camps de petons i d'abraçades quan treballa, que respecta aquest cel pur amb les formes pròpies i senzilles: la joia de les torres en corol·la i els colors embaumats de Sant Joan Despí» (Ràfols 1918, 188). Després de la mort de Jujol, dirà: «Y para quienes amen de *gastar fums*, el raro personaje que *ve de l'hort*, tal y como denotaba en su aspecto i en su trato inicial Josep Maria Jujol, será siempre un ser incognoscible» (Ràfols 1950).

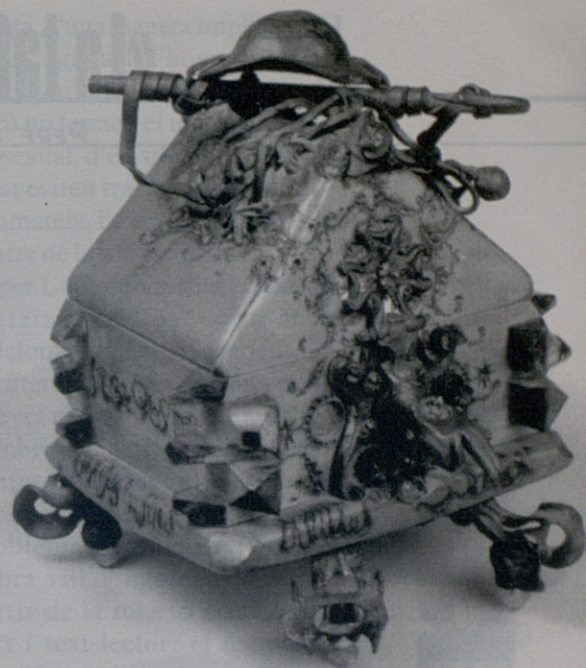
Gaudí i Jujol, 1904-1926

D'entre la nombrosa i florida presència de deixebles als tallers de la Sagrada Família, Jujol no n'és un més, no importa la seva joventut. El mestre Gaudí reconeix en Jujol una suma de qualitats que ell no té; que anhela, però de les quals no gaudeix: la seva senzillesa; la seva facilitat per al treball manual, per al dibuix; la seva essència religiosa; la seva humilitat com a persona i com a treballador, i, fins i tot, la seva manera de treballar, la seva espontaneïtat i els seus resultats en l'ornamentació (colorisme) i en la forma.

Gaudí ha trobat en Jujol el ferment del seu vessant més salvatge, d'una exuberància que s'escampa feliçment al banc del parc Güell; a les façanes ondulants, a les cobertes i a les xemeneies de la Pedrera; en la ceràmica colorista de la casa Batlló, etc. Un món abans apuntat en la seva obra, però indecís i poc destre fins que la presència de Jujol cristal·litza en unes quantes obres comunes que són, sens dubte, les més admirades de Gaudí avui dia. Gaudí defensarà el seu deixeble germà Jujol, fins i tot arriba a perdre les obres, com en el cas de Palma (1910). Quan el Capítol Catedralici demana a Gaudí per aquests dolls de tinta sobre el cor gòtic i per les incisions damunt el cadirat i les fustes, Gaudí respon: «A casa tinc dos gats: l'un, en Sugranyes, que fa feines allà on les ha de fer; l'altre, en Jujol, que les fa allà on precisament no pot fer-les. Vostès tenen tota la raó, però jo... què puc fer-hi.» Poc després tots dos varen ser expulsats de Mallorca.

Per això mateix, Gaudí, enfadat amb el Sr. Milà (la Pedrera), acceptà deixar les obres, però tan sols hi imposa una condició: l'únic continuador d'aquestes obres pot ser Jujol, tal és la seva confiança. Jujol es va instal·lar a viure, igual que Gaudí, a baix de la Sagrada Família durant la direcció dels treballs. Tots dos tenien unes cel·les senzilles (*franciscanes*), amb un llit i una taula per treballar. Així, la seva vida era el seu treball. No hi ha una altra figura semblant en tota l'àmplia escola gaudiniana.

Fins i tot des de l'òptica actual i veient l'obra de Jujol, es pot afirmar sense por que la mà de Jujol és la verdadera responsable d'animar la de Gaudí fins a cotes mai assolides pel seu mestre. I això, es notava, Gaudí ho sabia i ho valorava. Després de la mort de Gaudí (1926, atropellat per un tramvia), tots els experts coincideixen que Jujol ha de continuar les obres; però Jujol no és una persona *capaç* de discursos ni d'influències. Comença, d'aquesta manera, un calvari personal augmentat per la seva callada actitud durant i després de la

Guerra Civil (amagà el capellà del poble a ca seva), que el va fer sospitós de no se sap què, però que li va suposar la pèrdua de tots els seus ingressos, de manera que després de la contesa ja s'hi veuen símptomes de fam i angoixa, i després, una úlcera que a poc a poc tindrà més importància fins que mori prematurament el 1947.

Però l'obra de Jujol, la que ens queda, ja que molta ha estat destruïda, té molts d'admiradors. I no es tracta de mercaders ni de polítics: dissenyadors com Mariscal; arquitectes com el difunt Enric Miralles, l'eivissenc Elies Torres, Pep Llinàs, el mallorquí Josep Quetglas, Oriol Bohigas, J. M. Sostres, Rafael Moneo, Carlos Flores; pintors com Gaudí, Miró, Perejaume, etc. és gent que treballa amb la mirada posada en Jujol. Moltes figures joves del nostre art i de la nostra arquitectura. I s'hauria de pensar el fet que un dels grans mestres de l'arquitectura espanyola racionalista, el català José Antonio Coderch, membre amb Bohigas i Sostres de l'influent Grup R, fos alumne de Jujol. Potser, doncs, Jujol no està tan mort com sembla.

***Pedro Pablo Vaquer és arquitecte.**

Las fotos pertanyen al fullet de l'exposició de Jujol que s'exhibeix a la Fundació "la Caixa".

«La tafariera posteritat»

PERE ROSSELLÓ BOYER

Notes literàries

Fa molt de temps que l'interès que la figura i l'obra de Llorenç Villalonga han despertat entre els estudiosos de la literatura catalana ha arribat també als catalanòfils estrangers. Igualment, l'autor de *Bearn o la sala de les nines* ha estat traduït a diversos idiomes, a més del castellà, com l'anglès, l'ale-

many, l'italià, el

francès, l'hongarès,

el neerlandès, el noruec, el

xinès o el vietnamita. L'aparició re-

cent del primer vo-

lum de la Col·lec-

ció Casa Museu

Llorenç Villalonga,

editada per Publica-

cions de l'Abadia de

Montserrat, posa en

relleu aquest interès

que hi ha a l'estranger

per l'obra villalonguiana.

El llibre, que es titu-

la *La tafariera posteritat*, és

una adaptació de la tesi

doctoral de P. Louise

Johnson, que va obtenir

el I Premi Casa Museu

Llorenç Villalonga. Tot i

això, no es presenta com un

estudi global, amb una arti-

culació tancada, sinó com un

recull de quatre assaigs sobre

l'escriptor mallorquí, que des-

envolupen diferents aspectes

de la personalitat literària del

nostre escriptor. Louise

Johnson, professora a la Universi-

tat de Sheffield, es proposa «exa-

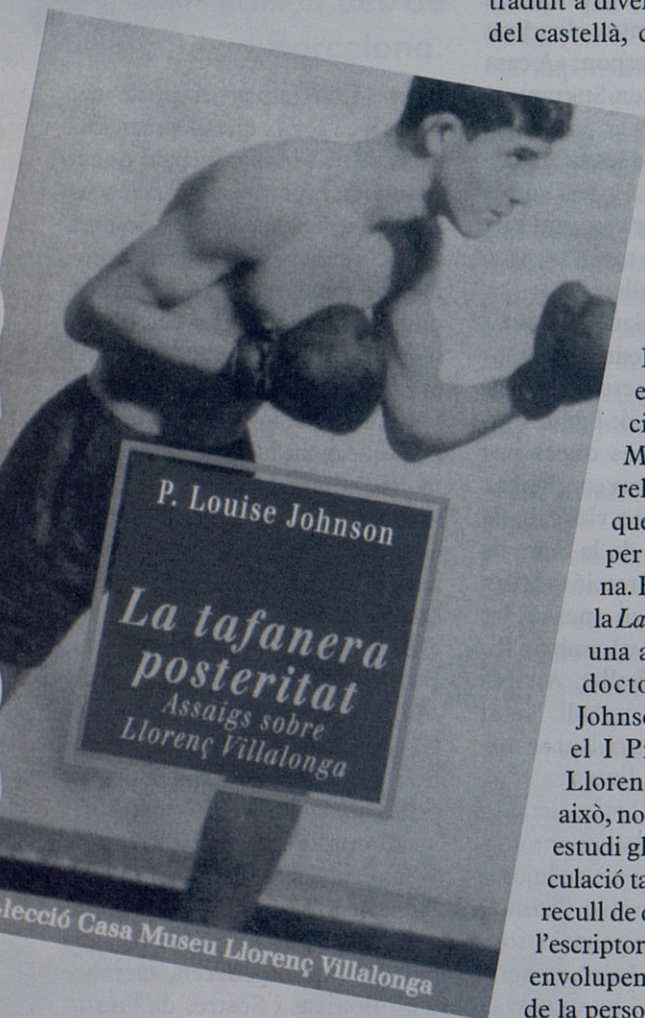
minar la funció de l'ambigüitat i

l'ambivalència en la ficció novel-

lística de Llorenç Villalonga, i es-

brinar les conseqüències que tenen aquests fenòmens textuais i psicològics per al procés de la lectura i per a l'experiència del lector» (p. 9). El seu objectiu resulta força innovador, sobretot si consideram que l'autor de *Mort de Dama* ha estat objecte de nombrosos treballs de caire biogràfic i històric, punt de vista a què l'autora de l'assaig renuncia, i que els estudis de tema exclusivament literari fins ara no havien considerat les teories crítiques del *reader-response*, això és, de l'anàlisi del procés de lectura pel qual els lectors arribam a l'obra de l'escriptor.

El llibre de Johnson —que té un títol poc acadèmic— s'articula entorn de quatre grans capítols, el primer dels quals té com a objecte el tema de l'ambigüitat: «Villalonga és ambigu, ambivalent, esmunyidís i, sobretot, clarament conscient del joc que emprèn amb el lector, perquè de joc es tracta, i també de compromís» (p. 13). Les contradiccions, les ambigüitats i les ambivalències d'alguns personatges sovintegen en els llibres villalonguians, on el que es diu —sobretot si ens atensem a la perspectiva que en té el lector— és tan important com el que s'insinua o se silencia. D'aquí que l'obra de l'escriptor mallorquí sovint doni lloc a lectures diferents, oposades i, fins i tot, contradictòries. És el cas de novel·les com *Bearn o la sala de les nines*, *Andrea Vicitrix* o *El Misanthrop*, que Johnson s'encarrega d'analitzar. En la primera l'ambigüitat es revela sota el tema de la relació paternofamiliar entre don Toni de Bearn i don Joan Mayol, el narra-

dor. Jonhson, des de la seva perspectiva d'anàlisi i contra el que creu la majoria dels estudiosos de Bearn..., dedueix que Joan Mayol ignora que és fill de don Toni, la qual cosa condueix a una interpretació diferent de la novel·la. El fet, que per a molts pot semblar irrelevant, té una importància crucial, ja que Villalonga mateix confessava a Joan Fuster, en una carta del 23 d'abril de 1962, que Joan Mayol –i no don Toni– «és el personatge principal de l'obra». Tanmateix, el misteri plana sobre quasi tota la història (l'autèntic contingut de les *Memòries* de don Toni, la seva pertinença a la maçoneria, la mort final dels senyors, la filiació aristocràtica dels Bearn, etc.) i la tècnica narrativa emprada pel nostre autor sembla estar dissenyada intencionadament per produir aquesta ambigüitat. A *Andrea Victrix* ens planteja la confusió genèrica a què, segons Villalonga, tendirà l'ésser humà en el futur. Novel·la d'anticipació basada en *Brave new world*, d'Aldous Huxley, *Andrea Victrix* parteix d'un protagonista que es caracteritza per la seva sexualitat confusa, ambivalent o canviant, símbol de la desaparició d'uns valors en els nous temps actuals. A *El Misanthrop*, l'ambigüitat vendrà donada pel misteri entorn de la identitat de Cèsar Làcar, un dels protagonistes, així com per la paradoxa que suposa exposar-se a la mort i a l'autodestrucció per tal de valorar la vida amb intensitat. El tema de l'homosexualitat es relaciona estretament amb aquesta recerca de l'ambigüitat, així com la presència de personatges que practiquen el culte al cos: esportistes, artistes del circ, etc. En aquest cas l'ideal estètic s'encarna en la figura atlètica de l'home i, per aquest motiu, hi són freqüents els personatges masculins que tendeixen a mostrar davant el públic la seva nuesa –amb una actitud essencialment estètica–, car necessiten esser observats pels altres, fins i tot arribant a la paradoxa d'exposar-se a la mort davant els espectadors per tal de valorar la pròpia vida.

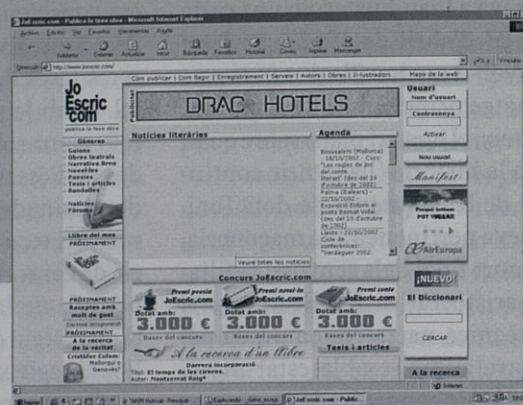
Un altre dels mèrits del llibre de Louise Johnson és reinterpretar el sentit de l'obra villalonguiana a partir de la lectura de *La decadència d'Occident*, d'Oswald Spengler, un autor que l'escriptor mallorquí havia llegit en la joventut i que l'havia influït especialment. Així, l'obra villalonguiana cobra molt més sentit, ja que el nostre autor era conscient de viure una època decadent, això és, una de les darreres fases de la cultura occidental. Amb la seva obra Villalonga reflexiona sobre l'incert esdevenidor de l'ésser humà en una època determinada pels canvis polítics, socials i tecnològics. La consciència de l'ensorrament de tot un llarg període de la cultura occidental, el punt àlgid del qual hauria tengut lloc al segle XVIII, l'aboca a un pessimisme apocalíptic i a la impotència pròpia d'aquells que ja no poden creure en la utopia. És en aquest punt on l'art i la literatura adquireixen un especial sentit per a ell. Perquè, com diu Johnson, si «Spengler descriu sistemàticament la condició de la seva època; els personatges de Villalonga representen teatralment la seva» (p. 80). D'aquí que, més que animat per unes intencions «profètiques», utilitzi tota una sèrie de referents (Prússia / França, Wagner, Faust...) per tal de dur a terme aquesta «representació». Les diverses figures de l'artista –des dels contradictoris herois-esportistes d'*El Misanthrop* fins a Aina Cohen–, sempre presents a l'obra villalonguiana, prenen un especial relleu en aquesta visió d'un món que fineix. Igualment, el tema de l'homosexualitat, objecte del tercer assaig o capítol de *La tafañera posteritat*, resulta importantíssim en l'obra de Villalonga i sovint ha despertat l'atenció dels estudiosos. Johnson sembla haver trobat una explicació prou clarivident a l'actitud ambigua del nostre escriptor davant aquesta temàtica que, sempre a partir d'una interpretació més tost autobiogràfica, ha donat lloc a certes suspicàcies. Per a ella, els textos villalonguians «tracten, d'alguna manera, de l'homosexu-

alitat i, d'una manera implícita, [...] de la caiguda de l'homosexualitat en una cultura, també, decaïda. Però no tracten el tema d'ésser homosexual, d'existir com a tal; més aviat eviten tractar-lo» (p. 170). Tanmateix, l'obra literària és en el centre de la problemàtica estudiada per Louise Johnson, la qual adverteix en la producció villalonguiana «una propensió al joc literari de vegades exasperant» que «es manifesta en l'ambigüitat, l'ambivalència i en una mena de confusió interpretativa en un text darrere l'altre» (p. 179). Tota la problemàtica interpretativa de l'obra villalonguiana es dona a partir de la relació entre autor-text i text-lector: el lector veu com l'autor ha volgut ocultar el seu jo en uns textos que tenen un rerefons autobiogràfic, la qual cosa en dificulta la interpretació. També Villalonga s'enfronta amb la literatura a partir d'un concepte de plagi, de tradició i d'originalitat que sovint sorprenen el lector i que utilitza amb una intenció irònica o paròdica. Ara bé, en aquest món que s'acaba, en el qual la irracionalitat i la supressió de la individualitat s'estan imposant, la literatura esdevé per a ell l'últim refugi de la raó. També *La tafañera posteritat* és un assaig que pot provocar en el lector múltiples i sucoses reflexions entorn del món literari de Llorenç Villalonga. Hom li ha de reconèixer els mèrits de l'originalitat i de la novetat: és a dir, d'haver encetat una línia d'anàlisi fins ara inèdita. Això no obstant, no es tracta d'un llibre de fàcil lectura, potser perquè la redacció –tal volta hauríem de dir la «traducció»– molt sovint no és prou clara. Des de la nostra perspectiva com a lectors, ens sembla que l'autora es perd en un laberint de frases en què sols s'entreveu què vol dir i, en poques paraules, no hi arribam a trobar aquella expressió intel·ligent i alhora intel·ligible que Llorenç Villalonga volia per als seus escrits.

Nou portal d'Internet dedicat a la literatura catalana

El passat dia vint-i-sis d'octubre es va presentar al restaurant Es Pati de Montuïri el nou portal cibernètic JoEscrib.com. Es tracta d'un lloc d'Internet dedicat a la literatura catalana. A més de notícies culturals i d'una agenda d'activitats, el seu gran mèrit consisteix a oferir un espai en què els escriptors poden publicar la seva obra i els lectors poden accedir a la lectura. És una oportunitat altament interessant especialment per als escriptors novells que tenen dificultats per veure les seves creacions impreses i per als afeccionats a la literatura interessats en obres que s'allunyin de les modes del moment i que difícilment podrien trobar en un altre lloc.

Aquest portal ha estat possible gràcies a Vicenç Grande Garau, propietari de Drac Hotels, que ha possibilitat que Mallorca es convertís en el referent de la literatura catalana en la xarxa. El director del portal és Francesc Torres, professor de filosofia de la Universitat de les Illes Balears.

I Diada de Terceti a Maria de la Salut

L'any passat un grup de mariandos es posaren en marxa per recuperar un joc de cartes tradicional conegut com a Terceti. La intenció era palpar la quantitat de gent que coneixia aquest joc i la possibilitat de divulgar-lo entre la població.

Aquest repte es va dur a terme gràcies al treball de la revista *Sa Plaça*, que organitzà el darrer dissabte de setembre, dins el

marc de la Fira de Trastos vells de Maria de la Salut, una exhibició de terceti no competitiva, amb un total de 97 participants.

Sens dubte, el primer objectiu de recuperar el joc s'havia assolit, ara mancava desenvolupar un projecte de potenciació i coneixement d'un joc que els nostres padrins de Maria de la Salut i d'altres indrets com Sant Joan, Montuïri... practicaven sovint després de dinar o de sopar.

Aquest joc tan poc conegut desenvolupa una sèrie de característiques molt poc inusuals dins el món dels naips, com ara la creativitat, la imaginació, l'estratègia, la memòria i la compenetració amb el company, unes característiques que comparteix amb els escacs.

El passat dia vint-i-vuit de setembre i sota la coordinació del Club d'Escacs de Maria es va organitzar la I Diada de Terceti, que comptà amb 48 jugadors, 46 dels quals eren locals i els altres dos de Muro. La parella guanyadora fou la formada per Simó Frau i Pere Bonnín, mentre que el subcampions varen ser Esteve Mas i Joan Quetglas, tots ells de Maria.

«Els fluxos financers de les Illes Balears amb la Unió Europea»

Sota aquest títol Eugeni Aguiló i Joan Rosselló han publicat un llibre editat pel Parlament de les Illes Balears en què analitzen les aportacions de les Illes Balears a les institucions europees i viceversa. L'estudi arriba a la conclusió que aquest saldo financer és negatiu per a nosaltres, en el sentit que aportam més del que no rebem, si bé sembla que a poc a poc es va reduint aquest dèficit, ja que en els darrers anys han minvat les nostres aportacions per producte nacional brut i per IVA, al mateix temps que s'han incrementat considerablement els recursos rebuts del Fons de Cohesió, del FEDER i del FEOGA-Orientació.

En aquests moments el dèficit amb la Unió Europea es troba al voltant dels 120 milions d'euros. Els motius són dos: les importants aportacions per IVA que fan les Illes Balears a Europa, atesa la seva bona evolució econòmica, i la nostra exclusió de l'objectiu 1 del Fons de Cohesió, dirigit a fomentar el desenvolupament de les regions més desfavorides, entre les quals no hi són les Illes Balears a causa del seu elevat producte interior brut. També són escassos els recursos que ens arriben a través de la política agrària comuna, per mor de la poca importància d'aquest sector en l'economia il·lenca.

Antònia Font triomfà al Mercat de Música Viva de Vic

El grup Antònia Font va actuar de cap de cartell al Mercat de Música Viva de Vic davant més de vuit mil persones, que vibraren al so de les seves cançons. El dia anterior el grup havia estat guardonat amb el premi Puig-Porret pels periodistes musicals del Principat, els quals l'escolliren com a millor grup de pop-rock després de la publicació del seu tercer disc, *Alegria*. Es tracta d'un guardó que implica un gran reconeixement i que en edicions anteriors han rebut Els Pets, Jaume Sisa, Pascal Comelade i Quimi Portet.

Tant el premi com l'actuació a Vic han suposat una bona empenta per al grup, que cada cop és més conegut i apreciat al Principat.

Cal recordar que l'any passat Antònia Font va ser mereixedor del Premi Bartomeu Rosselló Pòrcel que atorga l'Obra Cultural Balear i que s'entrega en el marc de la Nit de la Cultura.

Tres mallorquins guardonats als Premis Nacionals de Cultura

L'escriptor andritxol Baltasar Porcel va rebre el Premi de Literatura i la parella de dansaires Maria Muñoz i Josep Ramis, més coneguts com a Mal Pelo, el Premi de Dansa, de mans del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, dins el marc de l'entrega dels Premis Nacionals de Cultura 2002.

Baltasar Porcel fou guardonat per la seva novella *L'emperador o l'ull de vent*, que narra les peripècies dels soldats napoleònics presoners a l'illa de Cabrera durant la Guerra del Francès. Per la seva part, la

companyia Mal Pelo fou premiada per l'espectacle *L'animal a l'esquena* i per la posada en funcionament d'un centre del mateix nom a la vila de Celrà. També pujà a l'escenari el catedràtic campaner Joan Veny, que, acompanyat de Joan Argenter, va recollir el Premi de Patrimoni Cultural, que recaigué en la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, de la qual és el president, per haver publicat el primer volum de l'*Atles lingüístic del domini català*, que ha dirigit ell mateix.

Antonio Grávalos

«Matas ha estat incapaç de convèncer ningú
de Madrid sobre la justícia d'aplicar el REB»

PEP MINUESA

Entrevista

Antonio Grávalos Esteban (Brea d'Aragó, Saragossa, 1949) és un marí mercant i un agent de duana que des de l'any 1974 desenvolupa la seva feina marítima des dels despatxos d'empreses navilieres i consignatàries. La seva dilatada experiència l'ha duit a alternar en l'actualitat els càrrecs de conseller delegat d'Iscomar, president de l'Associació Provincial d'Empreses d'Activitats Marítimes de les Illes Balears (APEAM) i de vicepresident de la Confederació d'Associacions Empresarials de les Illes Balears (CAEB).

Aquest home nascut a una terra sense mar és un dels grans coneixedors del sector del transport marítim de l'arxipèlag balear. A continuació, ens farà una radiografia d'un ram productiu illenc que ocupa al voltant de 3.000 persones i en el qual operen una tren-

tat mateix. Mai no hauria de repercutir sobre les navilieres i, finalment, sobre els consumidors. Això provocarà incrementar, encara més, el cost d'insularitat.

– Quin tipus de transport marítim es gravarà?

– L'Estat ha enfocat la seguretat marítima cap al manteniment d'un

«La taxa de seguretat marítima tindrà un cost anual de 2,4 milions d'euros»

tena de vaixells entre les Illes Balears i la península Ibèrica, la meitat dels quals fan escala diària als ports illencs.

– Aquest gravamen sobre persones i mercaderia s'ha començat a aplicar en alguns ports d'Andalusia i de Múrcia. És a dir, aquells que tenen una funció d'enllaç entre l'Estat espanyol i Àfrica. Òbviament, en aquestes infraestructures portuàries s'han aplicat majors controls i mesures de seguretat. Pel que fa als ports de les Illes Balears, no tenim cap referència de quan i com s'aplicarà la taxa de seguretat marítima. Només es podrà imposar quan l'Autoritat Portuària de les Illes Balears (APIB) hagi implantat tots els mitjans de seguretat que la justifiquin, si entenem l'aplicació d'una taxa com la contraprestació d'un servei.

– És necessària?

– Som contrari a la imposició de qual-sevol tipus de taxa. Em sembla injust, atès el fet que la seguretat és una tema d'Estat i, per tant, l'ha de finançar l'Es-

major control i vigilància sobre els vaixells que transportin passatgers. Cal aclarir que avui en dia vaixells exclusivament de passatgers són inexistents, ja que també porten mercaderia. Com es pot controlar un vaixell de viatgers que un vehicle dugui explosius? El factor càrrega és molt més important que el factor passatger. Els mitjans de vigilància que exigeix la inspecció de la mercaderia és molt més complex que els necessaris per examinar els viatgers. Tot això és una conseqüència dels atemptats terrorista de l'11-S als Estats Units. Aquest fet ha estat un revulsiu i, a la vegada, ho justifica quasi tot en matèria de seguretat.

– Quin cost implicarà per a les Illes Balears les noves mesures de seguretat?

– La implantació d'un sistema mínim de control i de vigilància sobre els vaixells de viatgers i mercaderia a tots els ports de l'arxipèlag balear suposarà un cost al voltant de 2.404.048,42 • anuals (400 milions de pessetes). El control del passatge és més fàcil de

dur a terme. Se soluciona de la mateixa manera que als aeroports, un arc detector de metalls i revisió de l'equipatge per raigs. Tot això es complica pel que fa a la inspecció de la mercaderia. Camions amb centenars de tones de càrrega hauran de passar per uns macroarcs de vigilància. La inspecció serà molt difícil de fer per la gran varietat de materials que componen els vehicles i per la diversitat de càrrega que transporten. Parlem de posar un mitjans sofisticadíssims, tant d'infraestructura com de persones. Aquests equips humans i tècnics hauran d'estar en funcionament les 24 hores del dia. A més a més, aquest sistema forçarà a avançar el preembarcament entre una hora i mitja i dues abans que ara.

– Qui pagarà la taxa de seguretat?

– La taxa de seguretat recaurà sobre les tarifes marítimes. No l'assolirà ni l'Estat ni la comunitat autònoma. Hi haurà una taxa que es gravarà sobre els passatgers i els importadors de mercaderies.

– El sistema d'inspecció afegirà lentitud al transport marítim?

– Les necessitats de la qualitat de vida de les Illes Balears, i també de la nostra economia, requereixen que els productes peribles arribin a l'arxipèlag balear en vuit hores, i viceversa. Aquest flux no es pot variar. Un sistema de control i de vigilància és més fàcil d'aplicar a trànsits en els quals no són importants els horaris. Aquest cas no és el de l'arxipèlag balear. La seguretat és molt important. Això ningú no ho posa en dubte, però tampoc

Roldan

Cream espais per conuiu

Eusebi Estada, 66 - 68 - 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 - Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.rolldan.es>

E-mail: rolldanib@rolldan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

no es poden canviar els terminis de lliurament. Els mercats s'han d'abastar quan toca i no quan volem. Serà molt difícil conjugar ambdues parts.

– Quin tipus de pressió fareu per rebutjar la taxa de seguretat marítima?

– A les navilieres no ens pertoca legislar. Tan sols podem opinar sobre la naturalesa de la mesura. Allò que ens pertoca és convèncer els polítics autonòmics i estatals sobre els inconvenients i els problemes que provocarà la implantació de taxa de seguretat marítima.

– Els governs viuen d'esquenes als ports i de cara als aeroports?

– Els ports els interessen molt poc. He de reconèixer que he tingut poc èxit amb els polítics a l'hora d'explicar els problemes del sector marítim i a l'hora d'aconseguir solucions. És una mica frustrant per a mi. Emperò, hi ha una gran contradicció, ja que el Parlament illenc elaborà l'any 1998 la Llei del règim especial de les Illes Balears (REB), una de les teòriques lleis més importants dels darrers anys. La consideració de l'arxipèlag balear

com una comunitat autònoma dependent de la península Ibèrica a través d'un mitjà (la mar) que exigeix una comunicació cara per si mateixa és un enfocament que no està ben entès per l'Administració de l'Estat. Els polítics balears –ni els del Partit Popular, tot i que coincidiren governant al Consolat de Mar i a la Moncloa, ni ara el Pacte de Progrés– per diferents raons han estat incapaços d'entendre quina és la problemàtica de les Illes Balears amb relació al cost d'insularitat.

– Per què és inaplicable el REB?

– L'expresident Jaume Matas tirà en-

davant un fet simbòlic, el diferencial de l'arxipèlag balear respecte del cost d'insularitat que ha de suportar aquesta comunitat autònoma enfront de l'Espanya continental. Tot i aquest argument irrefutable, Matas no ho aconseguí l'any 1998, i ara ha estat incapaç de convèncer ningú del seu propi partit a Madrid sobre la justícia d'aplicar el REB. La resposta de la seva formació fou i ha estat «Jaime qué me planteas y qué me pides, si sois la comunidad autónoma con la mayor renta per cápita de España; cómo se te puede ocurrir pedirnos exenciones fiscales para la gente que tiene la mayor capacidad de gasto de España». No li feren ni cas. Una llei

erco
leta

Gianni Rodari

Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

erco
leta

Gianni Rodari

que tenia la pretensió de ser vertaderament avantatjosa per als ciutadans de les Illes Balears en la pràctica no ha tingut cap tipus d'impacte en l'economia il·lenca. Ni el tingué abans, ni el té ara. Pel que fa el cost d'insularitat, el REB no ha suposat absolutament res per a l'arxipèlag balear.

– Paradoxalment, les Illes Balears s'aprofita del règim especial de les Illes Canàries?

– És veritat i, a la vegada, increïble que els ciutadans de l'arxipèlag balear s'hagin vist beneficiats en matèria de transport marítim per la Llei del règim especial de les Illes Canàries (REC). Curiós! El REC inclou la creació del segon registre canari i la possibilitat que els vaixells espanyols en trànsits amb les Illes Balears i amb l'arxipèlag canari es puguin inscriure a les Illes Canàries. D'aquesta manera, poden gaudir dels avantatges del registre canari. Per a l'arxipèlag balear, això ha suposat una reducció del cost de noli i del cost de les tripulacions, i també avantatges als treballadors pel que fa a la renda; per exemple, el 90 per cent de la bonificació en la Seguretat Social, la consideració com a taxa de la retenció de l'IRPF (el 50 per cent dels ingressos dels empleats contractats sota el REC tenen consideració de taxes; en aquest sentit, són exemptes de l'IRPF), entre d'altres. Aquesta és la raó que explica que tots els vaixells balears de línia regular estiguin inscrits a les Illes Canàries.

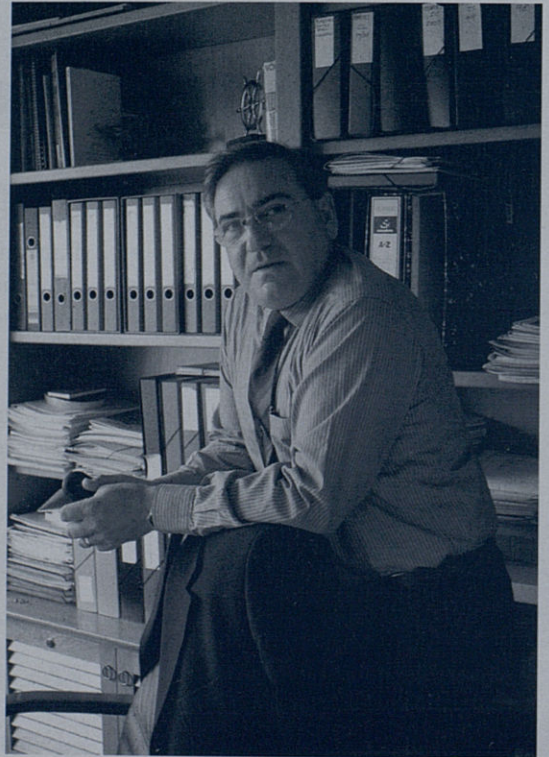
– Per què hi ha dos registres de vaixells?

– Tots els estats europeus tenen un primer registre. Aquest s'utilitza per a coses molt protegides del país. Alhora existeix un segon registre. Aquest s'ha creat perquè els estats europeus disposin de condicions de competitivitat amb tercers països com Corea, per exemple, que no paguen seguretat social, no tenen mesures de seguretat... Els segons registres es creen per donar condicions equivalents.

– La Llei de ports i marina mercant de 1997 també perjudicà les Illes Balears?

– Aquesta llei establí el marc per

al desenvolupament i l'ordenament de les activitats dels ports i de la marina mercant. Tot i això, tingué un efecte molt negatiu per a l'arxipèlag balear. La Llei de ports i marina mercant de l'any 1992 establí un regiment de finançament dels ports en què determinades partides d'inversió anaven a càrrec dels Pressuposts Generals de l'Estat. Això canvià el 1997 amb l'aprovació de la nova llei gràcies al pacte entre PP i CiU. Introduïren en la Llei 62/97 l'objectiu de l'autofinançament dels ports: cadascun ha de pagar-se les seves pròpies obres d'infraestructura i les seves pròpies despeses corrents. Aquesta normativa ha perjudicat clarament les Illes Balears, ja que els nostres ports s'han d'autofi-

Viajes
MARTEL S.A.

Oms, 50 b · Apt. correus 696
07003 · PALMA (MALLORCA)
Tel. 971 72 38 42
Fax 971 72 69 42
E-mail: martel@juniper.bdr.es

Carlos III, 22 b · Apt. correus 655
07800 · EIVISSA
Tel. 971 31 24 72
Fax 971 31 17 08
E-mail: martelib@juniper.bdr.es

Mª Luisa Serra, 30 b · Apt. 86
07703 MAÓ (Menorca)
Tel. 971 36 70 13
Fax 971 36 73 11
E-mail: martelme@juniper.bdr.es

nançar a través de la pressió sobre les tarifes. No és possible d'aguantar aquest model de finançament. Es fonamenta en el fet que els usuaris d'aquestes instal·lacions són els qui les paguen.

– El Govern central discrimina els illencs respecte dels peninsulars?

– L'element diferencial que tenim els balears respecte dels peninsulars és la connexió marítima. Les persones poden traslladar-se per avió, però el gruix de les mercaderies han d'arribar per via marítima. Cal subratllar que l'arxipèlag balear no té cap mitjà de comunicació amb càrrec a l'Estat, és a dir, pagat per Madrid, per anar d'aquí a la península Ibèrica. Aquí hi ha una injustícia i un greuge comparatiu del Govern central entre els illencs i els peninsulars. Hi ha una manca total d'enteniment per arbitrar una figura fiscal que compensi aquest dèficit pel que fa al transport marítim. Les esquesques dels balears i les seves taxes suporten el cost del finançament de les infraestructures portuàries. Això no s'ha de tolerar per més temps. Els illencs pagam per la ma-

teixa mercaderia que es transporta entre Barcelona i Saragossa quatre vegades més. Hi ha encara un altre fet agreujant, de cada euro que paga cada balear de taxes per infraestructures portuàries entre els ports de Barcelona i els de Mallorca, dos terços es que-

den a Barcelona i un terç a Mallorca. El repartiment actual de les tarifes és tan desequilibrat que es contribueix el doble a finançar les instal·lacions foranes que no les pròpies. Les Illes Balears són una comunitat autònoma més que solidària amb la resta, però no obté cap contraprestació.

– Quina hauria de ser l'aportació de l'Estat per igualar aquest desequilibri?

– Enguany, entre les taxes aplicades a les mercaderies i als passatgers per l'ús de les infraestructures portuàries més allò que pagam els armadors a la península Ibèrica i a l'arxipèlag balear,

podríem parlar d'uns 42.070.847,31 • (7.000 milions de pessetes).

– El Govern Antich pot fer quelcom més que reclamar la posada en marxa del REB?

«Tots els vaixells balears es beneficien del règim especial de les Illes Canàries»

– L'Executiu illenc té molt poca capacitat d'actuació. Són temes molt dependents del Ministeri de Foment, el qual és cec i sord amb la realitat de les Illes Balears. Madrid no vol ni entrar en aquesta qüestió. Això podria rompre la seva aposta per l'equilibri pressupostari zero. El Govern Aznar no permet cap consideració d'aquest caire i menys si la reivindicació prové del Pacte de Progrés.

– Amb aquest dèficit, per què el transport marítim és el gran oblidat dels programes electorals illencs?

PRODUCTES DEL SUD FETS AMB DIGNITAT

Càritas

Palma. C/ de l'Oli, 6 baixos
Inca. Finestra del Sud Pl. de l'Orgue, 5
Manacor. Casal de la Pau C/ del Pou fondo, 1
Maó. C/ de la Concepció, 15
Ciutadella. C/ de Josepa Rossinyol,
Alaior. C/ de Menor, 21
Ferrerries. Ca na Clara C/ de Ciutadella

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

– Probablement perquè els partits polítics de l'arxipèlag balear no es juguen molt de vots en aquest sector productiu. El món de les mercaderies és difícil de vendre mediàticament, té una certa complexitat.

– **La reordenació del port Palma plantejada per l'APIB, amb una inversió de 60,2 milions d'euros, és la correcta?**

– El port és l'espai marítim-terrestre on es desenvolupen les operacions d'embarcament i desembarcament de passatgers i mercaderies. Aquest ha de ser la màxima que ha d'imperar. Un pic assolida aquesta funció, després podem dedicar el port a moltes més coses. El port de Palma té una infraestructura escassa d'atracs i d'àrea d'emmagatzematge de càrrega. Les navilieres estan

d'acord amb l'APIB en la construcció d'una estació marítima al Moll Vell de Palma. Tot i això, l'APIB ha de cercar al port una solució per als vaixells a 10 anys vista. Totes les unitats duren viatgers i mercaderia. Hem d'oblidar l'opció passatger i càrrega de manera separada. Econòmicament aquesta via no és rendible per a les navilieres. S'han de construir terminals polivalents on es puguin manipular i descarregar en poc temps passatgers i càrrega. En el futur, al port de Palma hi haurà d'haver tres punts d'operacions per a viatgers i mercaderia: Moll Vell, Ponent i Dic de l'Oest. Són necessaris aquests atracadors polivalents perquè les navilieres que operen a Palma arriben entre les 6.00 i les 7.00 hores del matí.

– **El sector del transport marítim ha patit l'alentiment de l'economia il·lenca?**

– Entre els anys 1996 i 2000, el volum de mercaderies d'entrada a les Illes Balears augmentà un 50 per cent, mentre que en aquest moment travessam un període d'estabilització. Enguany, el volum de tones importades a les Illes Balears caurà un cinc per cent menys amb relació a l'any passat. La preocupació actual és que hi ha un excés d'oferta. La flota balear en els darrers anys s'ha renovat quasi de manera completa. L'aposta de futur és canviar els vaixells petits per unitats més grosses, més ràpides i més àgils. Això implicarà menys vaixells, però més versatilitat.

– **Quina ha estat la caiguda dels preus del transport marítim?**

– Entre l'any 2000 i 2002, els preus han descendit un 20 per cent.

– **La privatització de Trasmediterrànea afectarà negativament l'usuari balear?**

– En primer lloc, el fet que Trasmediterrànea, a partir d'ara, hagi de presentar als seus accionistes un compte de resultats per racionalitzar costos i optimitzar recursos ens dona tranquil·litat a la resta de competidors del sector del transport marítim. Ara les seves actuacions es duran a terme sota criteris de rendibilitat. Altrament, l'àrea de l'arxipèlag balear és altament rendible per a Trasmediterrànea i per tant no modificarà el seu nombre de freqüències. A més a més, ha renovat la seva flota per ser més competitiva.

EL MIRALL amb el suport de

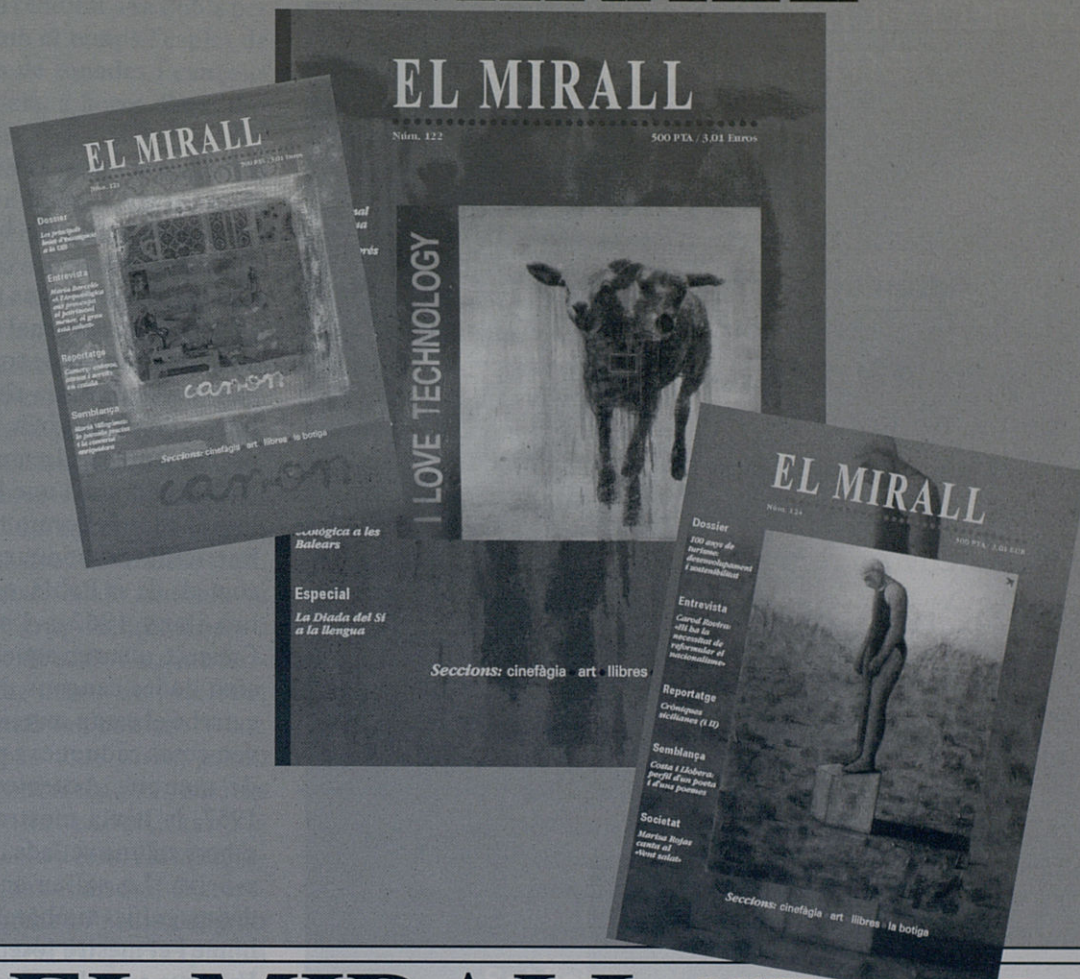

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Consell de Mallorca

EL MIRALL

EL MIRALL BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./Sra. _____

DNI _____

Adreça _____ Núm. _____ Pis _____

Codi postal _____ Població _____

Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 25 euros de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària/d'estalvi que indic a continuació i a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____

Signatura

Agència/Oficina _____

DC _____ Cte./Lta. núm. _____

Madò Buades, una dona del camp

FRANCESC VALLCANERAS

Madò Buades, Antònia Buades Vallespir, va néixer a sa Pobla el dia 4 de gener de l'any 1911.

La seva família era pagesa i també ella es dedicava a aquesta tasca.

Es va casar l'any 1933 amb Bartomeu Gamundí Rosselló. Ningú no l'ensenyà a cantar, en va aprendre tota sola en sentir cantar els camperols i camperoles mes vells que d'una forma natural i espontània cantaven de sempre mentre feien les feines del camp pobler. És per això que madò Buades sempre ha tingut aquell aire i aquell sabor que tenen els cantadors pagesos i que només ho dóna precisament el fet d'haver cantat com a cosa ben natural sense afectacions ni concessions a l'espectacle o al virtuosisme. En una paraula: ser pagès, del camp, aquesta fou l'esco-

la que va tenir de ben petita madò Buades.

Les seves condicions de veu i el seu estil ben personal per cantar aquelles cançons de treball feren que madò Antònia tingués una forma de cantar ben definida i pròpia sense perdre mai la tradició més pura del que han de ser les tonades del camp mallorquí. Participà en concursos locals com els de sa Pobla, que se celebrà l'any 1962 a l'oratori de Crestaix, quan en aquells anys tot això de les cançons del camp, i gairebé el camp mateix, semblaven coses caduques i poc dignes de menció. Anteriorment, el 1957, ja havia mostrat els seus sabers en una vetlada de cançons a Selva. La solien acompanyar dos magnífics ximbombers: el seu home i el mestre Josep Ferrer.

Va saber arreplegar un bon grapat de cantadors i cantadores de

Semblança

sa Pobla que l'acompanyaven en les seves cantades. Això precisament fou la llavor que madò Buades va sembrar a sa Pobla per tal que amb el temps l'esplet de cantadors de tonades i cançons del camp sia, a hores d'ara, immillorable.

L'any 1968 va guanyar a Madrid el Primer Premi Nacional de Folklore en l'àmbit estatal. Ho féu amb la cançó «Perendenga». Tal vegada la filosofia dels concursos no sia la més adient quan parlem de mostres de cultura tradicional, però és ben cert que en aquest cas el premi fou el punt de partida d'un autèntic despertar de l'interès per l'estudi i la conservació d'aquesta important part del nostre folklore musical. Arran d'això, madò Antònia va formar el grup Ximbombers i Cantadors de sa Pobla, que ferien popular arreu de Mallorca aquell cantar tan pobler.

Amb el pas dels anys, madò Buades participà a moltes vetlades de cançó, tant a Mallorca com a fora. Ha enregistrat uns quants discs, i darrerament ha posat a l'abast del gran públic el seu art participant a programes televisius i a l'encontre Tradicionari de Barcelona, que tanta audiència assoleix cada any. La seva darrera col·laboració ha estat precisament al disc *Sa Pobla* de la col·lecció «Sons d'una illa» editat el 1998 per Ona Digital amb l'ajut del Consell de Mallorca i l'Ajuntament de sa Pobla.

Madò Antònia Buades està en possessió de l'escut d'or de la vila de sa Pobla. Per la Diada de Mallorca d'enguany se li ha lliurat la Medalla d'Honor i Gratiutud de l'illa de Mallorca atorgada pel Consell Insular.

De tota manera tal vegada un dels mèrits més grans de madò Buades és que gràcies a ella es varen iniciar uns treballs d'investigació, d'enregistrament i de divulgació de la cançó popular del camp mallorquí, de tan minsa salut, que encara fructifiquen avui dia. Per molts anys.

La universitat que t'obre al món

La universitat que t'emportes a casa via Internet

1r. cicle

- Turisme
- Ciències Empresarials
- Enginyeria Tècnica en Informàtica de Sistemes
- Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió

1r. i 2n. cicle

- Filologia Catalana
(també accés directe a 2n. cicle)
- Humanitats
(també accés directe a 2n. cicle)
- Dret
- Psicologia

2n. cicle

- Comunicació Audiovisual
- Investigació i Tècniques de Mercat (*Màrqueting*)
- Ciències del Treball
- Administració i Direcció d'Empreses
- Ciències Polítiques i de l'Administració
- Psicopedagogia
- Documentació (*Gestió de la Informació*)
- Enginyeria en Informàtica

Sol·licitud d'accés:

del 14 de setembre fins al 26 d'octubre

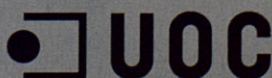
Inici període lectiu: febrer de 2003

Altres estudis

- Curs d'accés a la UOC per a més grans de 25 anys
- Graduat Multimèdia a distància
(titulació pròpia UOC-UPC)
- Formació de postgrau

Informa-te'n als punts de suport de la UOC

a Ciutadella (Plaça des Born, 19) i a Manacor (C. Muntaner, 12),
al tel. 902 141 141 i al nostre web www.uoc.edu

**Universitat Oberta
de Catalunya**

www.uoc.edu

Premi ICDE 2001 d'Excel·lència
a la millor universitat virtual
i a distància del món

Catalan for Foreigners

SEBASTIÀ MORANTA

Més enllà de la desconfiança que ens provoca la cultura uniforme i global, aquells que treballam en la promoció exterior del català sabem que cada vegada hi ha més gent capaç de situar-nos al mapa.

Vivim els temps de la mundialització i els cursos d'anglès a Massachusetts, però també és cert que les llengües minoritzades van guanyant petits espais on donar-se a conèixer. N'és un exemple feliç el Primer Campus Universitari de la Llengua Catalana Mallorca-Andorra, una proposta innovadora que ha tenguut lloc del 28 de juliol al 18 d'agost d'enguany, i que s'afegeix a l'oferta estiuenca de cursos d'idiomes. Organitzat conjuntament pels governs de les Illes Balears i d'Andorra i l'Ajuntament d'Artà, hi han participat vint-i-vuit estudiants de tretze nacionalitats a qui uneix l'interès per la llengua i la cultura catalanes: cinc txecs, quatre espanyols, tres francesos, tres russes, dues ucraïneses, dues poloneses, dos nord-americans, dues costariquenyes, un gal·lès, una italiana, una romanesa, una hongaresa i una japonesa. Els coordinadors a Mallorca han estat els filòlegs Andreu Bauçà, lector a la Universitat Carolina de Praga d'en-

çà de 1999, i Miquel Font, que actualment treballa al Servei de Normalització Lingüística de l'Ajuntament d'Alcúdia. El responsable a Encamp, Joan Ramon Marina, és director de la Formació d'Adults del Govern andorrà. L'activitat docent ha estat a càrrec d'Andreu Bauçà, Anna Troy i Diana Figueras.

Durant tres setmanes, aquests joves arribats d'arreu han pogut implicar-se en el marc sociocultural dels llocs que els han acollit, i la majoria han conviscut amb famílies mallorquines. El curs intensiu de llengua (s'han impartit seixanta hores de classe, als matins de dilluns a divendres) es compaginava amb conferències de geografia i d'història de Mallorca, art romànic pirinenc o sobre l'ús de les noves tecnologies en l'ensenyament de llengües. A més, s'han visitat diverses institucions culturals i s'han aprofitat els caps de setmana per a fer excursions. Els

Reportatge

assistents han disposat d'una oferta de lleure amplíssima, en què no faltaven tallers de música tradicional i cuina, pràctiques de vol amb ultralleuger i, en definitiva, tota mena d'actes amb motiu de les festes patronals de Sant Salvador d'Artà i la festa major d'Encamp. Bona part dels alumnes, de nivell intermedi i avançat, havien estudiat català en una universitat de les que compten amb un lector subvencionat per la Generalitat de Catalunya o, en el cas de Praga, pel Govern d'Andorra i l'empresa farmacològica Promed; d'altres han arribat fins aquí empesos per motivacions no només acadèmiques, com ara les ganes de retrobar orígens familiars. És el cas de Francis Riera, de París, que va aprofitar l'estada per a reveure uns parents de Petra: «Sí, els he visitat a Son Serra de Marina, on estiuejava de petit. El retrobament ha estat molt emotiu, perquè feia desset anys que no ens havíem vist.» O de Marc

Beltra, també estudiant de la Sorbona-París IV, que visqué a Pollença fins als deu anys i a qui inscriure's al Campus ha permès tornar al paisatge de la infantesa. Hilda Urpí, una professora universitària de 54 anys de Costa Rica, ha vengut amb la

s e v a

Vít Kloucek i Vladislav Knoll, estudiants de la Universitat Carolina de Praga i redactors del web «Ep! La pàgina dels estudiants txecs de català».

companya Gina Ramírez, amb qui estudia al Casal Català de San José: «El meu avi matern era de Barcelona i de vegades el sentia parlar català. Fa dos anys que em vaig decidir a aprendre la seva llengua.» D'altres s'assabentaren de l'existència del Campus d'una manera més atzarosa, quan buscaven curssets de temporada a Internet. Chiharu Kawahara, de 26 anys, va saber del Campus des del Japó. No havia sortit mai del seu país, i aquest estiu havia previst viatjar a Europa. Per a ella, la curiositat pel català té molt de curolla turística: de fa temps que la fascinen l'arquitectura modernista i la veu de Josep Carreras.

Ens aventuram a dir que entre els inscrits trobam futurs especialistes, universitaris encara molt joves que, a còpia de passió i d'aptituds, ja manegen a hores d'ara un català depurat que els ajuda a tirar endavant inquietuds acadèmiques en el camp de la romànica. Com Marta Cedro, una polonesa de 25 anys, estudiant de Filologia Hispànica a la Universitat Jaguella de Cracòvia, que parla un gironí excel·lent: «Em varen concedir una beca per a un semestre, i després he fet algunes

estades a Barcelona. En total, he viscut a Catalunya prop d'un any i hi he fet bons amics que m'ajuden a mantenir el contacte amb el país.» L'interessa particularment la traducció literària, i entre els escriptors contemporanis li agrada sobretot Carme Riera. Els quinze dies viscuts a Artà l'han engrescada fins a tal punt que pensa fer el treball de fi de carrera sobre literatura popular mallorquina.

També conversarem amb Vít Kloucek, un periodista txec de 27 anys. L'hem vist exaltat amb les bauxes artanènques, fins a l'extrem de tenyir-se la cabellera de groc i dibuixar-s'hi les quatre barres catalanes: «No hem visitat els indrets més turístics de l'illa. Ens hem quedat en aquesta Mallorca autèntica, que no ens haurien ofert en cap agència de viatges!» Aquest curs se'n va a Mèxic a investigar per a la seva tesina, que tractarà dels exiliats catalans en aquell país. Talment com Vladislav Knoll i Václav Tůr, companys seus de Praga que també han pres part al Campus, en Vít és redactor del web «Ep! La pàgina dels estudiants txecs de català», un lloc a Internet que, a part d'informar de les nombroses activitats que organitza periòdicament el lectorat de la Universitat Carolina, ofereix refe-

Un grup d'assistents al Campus durant una pausa, a l'Institut de Batxillerat Llorenç Garcia i Font d'Artà.

rències molt útils en català i txec d'història i de cultura de tots dos països.

Maria Txulkova i Olga Kassàieva, de 19 i 20 anys, vénen de Moscou. A la Universitat M. V. Lomonóssov han estudiat amb Marina Abràmova i Isolda Bigvava, professores d'una facultat amb notable tradició catalanòfila. Anna Kudenko, de 24 anys, és ucraïnesa i viu a Sant Petersburg; entre els seus referents ens parla d'Aleksandra Koss, traductora, entre d'altres, d'Ausiàs March, Maragall i Espriu. L'èxit de les Jornades Internacionals de Gironella, que el prop passat estiu han celebrat la catorzena edició, i la demanda creixent de cursos per a universitaris estrangers va animar Andreu Bauçà a posar en planta aquesta empresa: «La idea em va venir després de fer una telefonada a les Jornades de Gironella per a matricular-hi

un dels meus estudiants txecs, ara fa un any. L'organitzadora em va dir que no el podia inscriure per manca de places i que una trentena d'interessats havien quedat fora per aquest motiu. Això em va fer cavil·lar i, com que tenia els contactes suficients i no em faltaven energies, vaig posar la maquinària en marxa. Aviat vàrem tenir llistat un programa d'activitats i un esborrany de pressupost, que presentàrem a les institucions.» N'Andreu és home d'entusiasmes eloqüents. Convençut que el contacte amb el teixit social, l'esbarjo i la participació a les festes majors eren tan atractius com les sessions a l'aula, no ens amaga la seva satisfacció a l'hora de fer balanç: «El Campus ha estat una experiència excepcional, tant des del punt de vista humà com lingüístic i cultural, que intentarem repetir de totes totes. Tothom n'ha quedat contentíssim.

No hi havia pràcticament temps per a descansar ni dormir, tantes activitats teníem planejades. De fet, una de les crítiques més dures ha estat que els estudiants no recorden què significa dormir...»

El dijous 8 d'agost els participants reberen la visita de Damià Pons, conseller d'Educació i Cultura del Govern balear, i Joan Melià, director de Política Lingüística, en un acte celebrat al Teatre Municipal d'Artà. Pons va fer un envit a favor de la diversitat cultural i assegurà que iniciatives com aquesta són una manera eficaç perquè el català guanyi amics arreu. Ateses les bones intencions expressades per uns i altres, podem esperar que el Campus tindrà continuïtat l'estiu de 2003.

***Sebastià Moranta és lector de català a les universitats de Colònia i Frankfurt (Alemanya)**

Van Gogh

Algunes de les

matisse

millors firmes en el

Cézanne

tractament de la llum.

FECSA

enher

Grupo Endesa

Juli Velasco Roca

«Els estrangers són menys partidaris de donar els òrgans»

PEP MINJESA

Juli Velasco Roca (Barcelona, 1956), metge especialista en medicina intensiva, és el màxim responsable de la Coordinació Hospitalària de Donació i Trasplantament d'Òrgans de l'Hospital Universitari de Son Dureta des del 1988.

Un any més tard posà en funcionament aquest servei, juntament amb el seu col·lega Pere Mercè, i el d'Urgències, d'una manera jerarquitzada i només dependent de la Direcció Mèdica de Son Dureta, gestió innovadora a l'hospital universitari fins aleshores.

Aquest metge intensivista, que desenvolupa el seu quefer diari a la Unitat de Cures Intensives (UCI) de Son Dureta, ens explica què és la donació i el trasplantament d'òrgans, com també la tasca que tiren endavant ell i el seu equip especialitzat en aquestes activitats, format per José Ignacio Ayestarán, Javier Homar i John Pérez.

– Quins requisits mèdics s'han de complir per ser donant d'òrgans?

– Un donant d'òrgans és una persona fonamentalment sana. No ha de tenir cap tumor, cap malaltia infecciosa aguda i cap malaltia infecciosa transmissible. Aquesta persona, possible donant d'òrgans, ha d'estar ingressada en una UCI o a Urgències per una patologia cerebral aguda. Aquest malalt ha d'estar entubat i ha d'estar connectat a un respirador artificial. Se li ha de diagnosticar de manera clínica i, en molts de casos, encefalogràficament una mort cerebral. És a dir, la mort del cervell i del tronc encefàlic, una situació totalment irreversible. Cal aclarir que des que es detecta un possible donant d'òrgans fins que entra al quiròfan per fer-ne l'extracció poden passar entre 10 i 12 hores.

– Què s'ha de fer per donar els òrgans?

– Si una persona vol ser donant d'òrgans, la millor cosa que pot fer és que la seva família i els seus amics ho sàpiguin. Els pares, els familiars i els amics tenen una obligació moral i ètica a l'hora de donar els òrgans, si per desgràcia un parent o amic mor.

– No és massa arriscat apel·lar a aquest valor en un moment tan tràgic?

– Segons la legislació de l'Estat espanyol, tothom és donant d'òrgans, mentre en vida no hagi expressat el contrari. És a dir, allò conegut com a consentiment exprés. Tot i això, Espanya és un dels pocs llocs del món on sempre es demana el consentiment familiar. Si els familiars o els amics donen com a resposta una negativa, de cap de les maneres es fa l'extracció d'òrgans. Altres països que intenten complir la llei fil per randa obtenen menys donants.

– Quin tipus de trasplantaments es duen a terme a les Illes Balears?

– A l'arxipèlag balear només es fan trasplantaments d'òrgans sòlids: còrnies, fetges, ronyons i medulles òssies. Tota la resta d'òrgans cardíacs, hepàtics i pulmonars es trasplanten a la península Ibèrica.

– Què es fa amb els òrgans intrasplantables a les Balears?

– Hem de coordinar-nos amb una sèrie d'equips forans, que habitualment provenen de Catalunya, perquè es traslladin en el menor temps possible a les Illes Balears per dur a terme l'extracció cardíaca, hepàtica i pulmonar.

– La població illenca és solidària envers la donació d'òrgans?

– L'Estat espanyol és el país del món on més donants hi ha i on més trasplantament es realitzen. En canvi, l'arxipèlag balear té el percentatge de negatives familiars més alt d'Espanya. La mitjana estatal pel que fa a les negatives familiars se situa al voltant del 23 per cent, mentre que a les Balears arriben al 30 per cent. Les raons són variades, però cal destacar que som una comunitat on hi ha una població flotant força important i on resideixen molts d'estrangers, els quals són menys partidaris de donar òrgans, tot i que des de l'any 2000 aquesta tendència està canviant, sobretot envers els estrangers que viuen de manera permanent

aquí. Cal ressenyar que aquesta falta de donació d'òrgans a també és producte d'una manca de campanyes de captació de possibles donants d'òrgans entre la població illenca.

– Quants d'òrgans s'han donat enguany a les Illes Balears?

– En el decurs dels deu mesos de l'any 2002 hem tingut 24 donants d'òrgans, dels quals tres són estrangers. Aquesta proporció és petita, però hi ha hagut anys que no s'havia produït cap donació de la població estrangera balear. El 2002 es pot titllar com un bon any pel que fa a la donació d'òrgans, ja que al llarg del 2001 tan sols aconseguírem 10 donacions.

– Quants de professionals intervenen en el trasplantament d'un òrgan?

– Entre l'extracció i el trasplantament d'un òrgan hi participen més de 100 professionals procedents de diferents equips. Aquesta tasca és multidisciplinària.

– Les Illes Balears arribaran a tenir un servei de trasplantament cardíac, hepàtic i pulmonar?

– En aquests moments s'està lluitant per aconseguir-ho. Se segueixen dues línies de futur. La primera, en una fase inicial, consistiria a arribar a al fet que els cirurgians generals de l'hospital universitari mateix fessin l'extracció hepàtica a Son Dureta. Quatre d'aquests especialistes de Son Dureta ja han anat a aprendre a hospitals catalans les tècniques d'extracció hepàtica, per tant ja estan preparats per fer-ne a l'hospital universitari, però inicialment sempre seran tutelats per un cirurgià especialista de fora. Aquests professionals encara no han realitzat la seva primera extracció hepàtica a Son

Dureta. La segona línia és el trasplantament cardíac, que es potenciarà amb la incorporació de l'expert en cirurgia cardiovascular Oriol Bonnín a la plantilla de l'hospital universitari. En una fase inicial s'operaran malalts amb cardiopaties isquèmiques i recanvis valvulars, entre d'altres. Un cop assolit aquest graó, es passarà a l'extracció i, finalment, al trasplantament. S'hi ha de donar temps. A més, cada vegada s'incorporaran més especialistes sobre extracció de teixits i òrgans. El Servei de Cirurgia Vascular de Son Dureta també està interessant a fer extraccions d'empeles vasculars.

– Quins canvis ha provocat la transferència de les competències de Sanitat?

– Fins enguany funcionaven d'una manera autodidacta, ja que Pere Mercè duia a terme la Coordinació Autònoma de Donació i Trasplantaments de les Illes Balears des de Son Dureta. Amb la consecució de les competències en matèria sanitària, la donació i el trasplantament a les Balears passen a ser gestionats pel director general d'Accreditació de la Conselleria de Sanitat i Salut, Vicenç Tomàs, i pel coordinador autonòmic de Donació i Trasplantaments de les Illes

«Hi ha una manca de campanyes de captació de donants d'òrgans»

Balears, Antoni Gaià. A més a més, l'Executiu illenc instaurarà a tota la xarxa hospitalària illenca una coordinació unificada pel que fa a criteris i actuacions envers la donació i el trasplantament d'òrgans; faran un gran esforç en la tasca divulgativa en els àmbits sanitari (cursos) i social (campanyes de captació de possibles donants d'òrgans), i volen crear un grup d'experts sobre donació i trasplantaments.

Del cap de ses Salines a la Colònia de Sant Jordi

Gaspar Valero

Vora es Dolç.

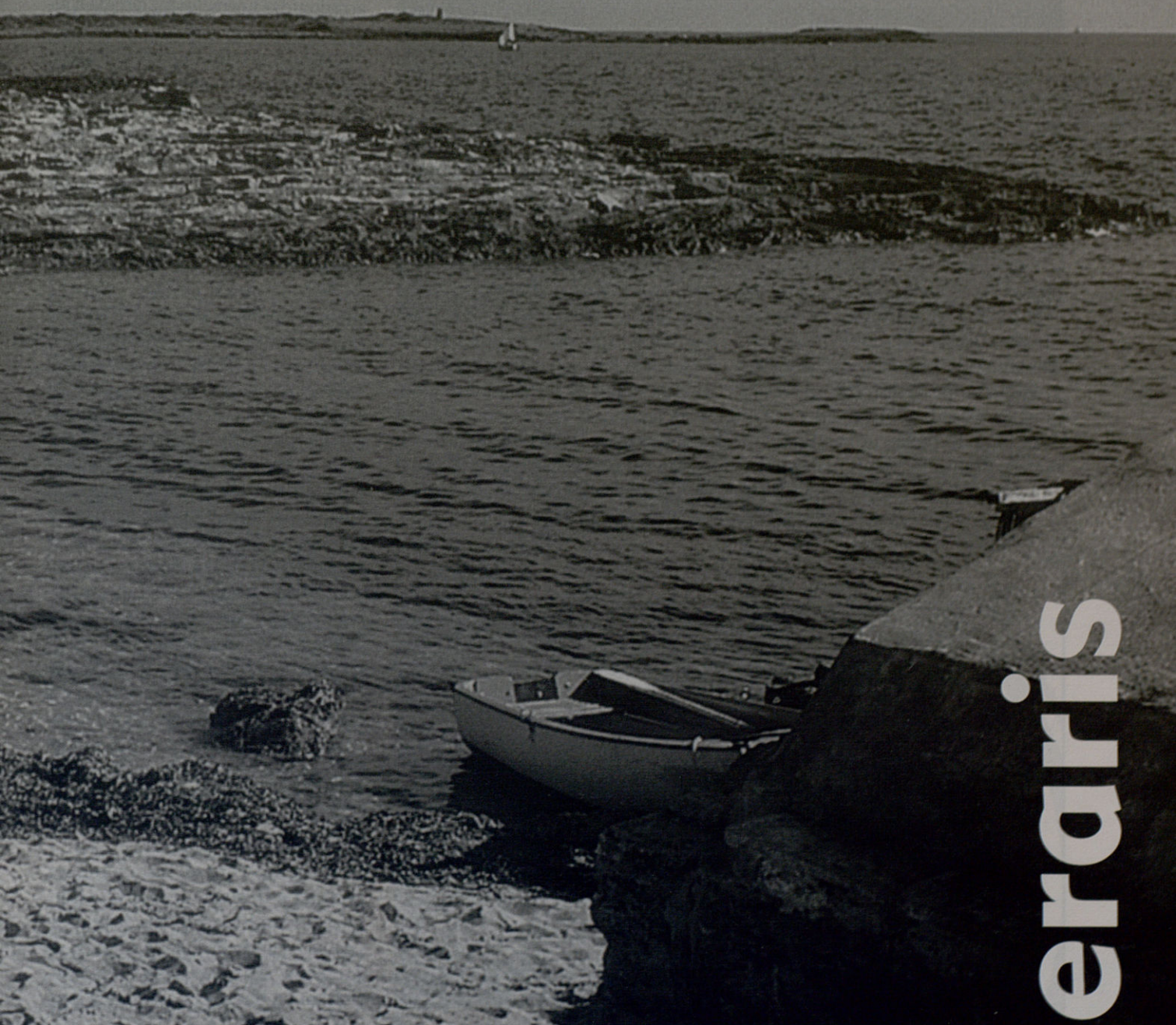
Cap de ses Salines (far) – platja des Caragol- cala en Tugores – es Carbó – es Dolç – Colònia de Sant Jordi

Orientacions de camí

Iniciam l'excursió al far del cap de ses Salines, on hem arribat per la carretera (PM-611) que parteix de la via que va de Santanyi a ses Sali-

nes (PM-610), a prop del petit poble des Llobards. Passat el km 9 de la carretera, arribam al solitari far, una torre blanca que s'aixeca sense competència d'altres edificacions en l'extrem del migjorn mallorquí; constitueix per a nosaltres un punt de referència inequívoc per començar la caminada. A l'altra part de la mar, ens saluda l'illa de Cabrera.

Quan s'acaba l'asfalt, arran del portell del recinte del far, més a la dreta, trobarem un pas per a vianants, amb la paret del far a l'esquerra, que condueix directament a la mar. Quan hi som ben a prop, ens dirigim cap a la dreta, vers ponent, en direcció a la platja des Caragol. A la dreta ens acompanya una reixa metàl·lica, corresponent a la finca de sa Vallet. Les savines apareixen

pels voltants, juntament amb aladerns, mates i algun romaní, mentre que els pins ho fan a l'altra banda de la reixa. El caminet discorre en paral·lel a la mar, amb sòl arenós. A l'esquerra queda la punta des Milà. A dotze o tretze minuts del far deixam a la dreta les ruïnes d'una caseta, denominada sa barraca des Telèfon, que encara mostra les restes dels dos aiguavessos;

la pesquera homònima es troba a la vora. Avançam entre redols de cards de marina i lletreres i, alguns minuts més endavant, la reixa de la dreta deixa pas a una paret seca, que acaba poc abans de la platja. Observam des d'aquesta posició com la punta Negra s'endinsa dins la mar, amb la caseta d'un escar de barca; just abans, apareix la caleta dita es Racó de sa Punta Negra.

Abans d'entrar a la platja gran, trobam es Racó de s'Albaida, amb la presència de lliris de marina (*Pancratium maritimum*) pels voltants. Immediatament, entram a la platja des Caragol; mentre, a la dreta apareix el Xalet d'en March i un búnquer defensiu dels anys quaranta, construcció bèl·lica que s'anirà repetint al llarg de la costa. Travessam de punta a punta la plat-

Itineraris

ja d'arena i, ja a l'altre extrem, vora la roca des Caragol, passam per un portell ample, amb la part esquerra esbaldregada, obert en una paret transversal, per on continua el caminet, vora mar. A l'esquerra tenim l'illot de Can Curt, separat de la punta del ma-

de dues casetes antigues, potser de trencadors de marès; la primera, més antiga, apareix mig soterrada, mentre que la segona, més moderna, mostra coberta de teules. Avançam per un paratge dominat per un roquissar desolat, només ornamentat per exemplars de saladina, mentre la vista s'estén fins a la Colònia de Sant Jordi. De la línia de cos-

tre de la cala, per la qual cosa continuam en tendència a la dreta, cap a gregal. Ran de mar, amb roques argiloses i macs erosionats, arribam al centre de cala en Tugores, de forma arrodonida i normalment farcida d'algues. Observam dos búnquers més, mentre recorrem aquesta colàrsega vora mates i pins, per un relleix terrós marcat a l'esquerra per les formes surrealistes d'innombrables arrels. Una inapreciable pujadeta ens deixa vora el cap d'una paret, amb el detall de la fita de partió de terme municipal, ja que fins ara caminàvem pel terme de Santanyí i ara entram al de ses Salines.

Partim de cala en Tugores vorejant el seu costat nord, entre racons ombrívols de pins i aladerns, i també amb exemplars de cossiada. A l'extrem nord-oest de la cala tenim una punta rocosa i la caleta contigua, denominada na Barbera, seguida de l'indret denominat es Barco Esfondrat. Són aquests paratges amb roques irregulars i amb exemplars de saladina. Passat es racó de s'Alga, domina la costa una zona de roques planes, on es troben la punta Alta i la pedra Dreta. Segueix el lloc denominat es racó des Carnatge, amb una paret seca que discorre a la dreta i després entra terra endins, i la punta dita na Tianeta, que dóna entrada a la platja des Carbó Gran, també coneguda amb el nom de platja de ses Roquetes. Mentre, mar endins tenim l'illot dit na Pelada i el petit illot de ses Roquetes.

Després de veure un altre búnquer, arribam a la platja des Carbó Gran, guarnida amb un rerefons de pins espessos i, enmig de l'aigua, l'illa de na Moltona. Ruta arenosa endavant, passam un búnquer i assolim la lleu-

La punta dita na Tianeta dóna entrada a la platja des Carbó Gran

teix nom, que tanca un caló amb pedreny. Poc després, passam vora una segona caleta, denominada ses Mascarelles, amb roques negroses disseminades irregularment. Després, la costa, composta de roques mareses, puja lleugerament i es retalla; es veuen diverses restes de pedreres de marès, alhora que apareix un búnquer a la dreta. Rere, es troben les ruïnes

ta, en sobresurt la punta de sa Galera, mentre que terra endins s'estén el pla d'en Castell Nou. Cinc o sis minuts més endavant, deixam una caleta a l'esquerra, marcada al nord-oest per la punta de Cala en Tugores, i aviat se'ns apareix la impressionant boca allargassada de la cala en Tugores. La nostra caminada canvia ara d'orientació, ja que hem de voltar el períme-

Posta de sol as Caragol.

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipam per a l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)

Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

gera punta de s'Alfàbia, que separa es Carbó Gran des Carbó Petit; caracteritza aquesta punta un solàrium de sa Vall, amb una caseta blanca al fons i una porxada més a prop de l'arena. Un altre búnquer fita l'entrada a aquesta preciosa platja, coneguda normalment com es Carbó; hi gaudim de l'arena fina i de la vista mar endins, entre les illes de na Moltona i na Guardis; aquesta darrera acull les restes arqueològiques d'un jaciment punicoebusità. Tanca la platja des Carbó un escar modern, amb construcció cúbica. Deixam a la dreta una paret i un búnquer i passam vora una platjola, seguida d'una punta i de l'illot Gros. A la caleta que segueix, s'hi troben quatre escars de barques i les corresponents casetes, dues de coberta plana i dues d'arrodonida. Després passam vora una punta alta, amb roques despreses i amb l'illot de s'Estopa i el petit illot des Corbs Marins. Ens apareixen tres escars més, amb coberta de volta de canó i dues cases amb coberta de dos aiguavessos, seguides de dos escars plans. La ruta discorre ara per un estret pas entre les parets de les dues cases, a l'esquerra, i la reixa a la dreta. Mentre, observam encara una platjola d'arena i dos escars més amb porxada.

Entram a la fi a la platja des Dolç, molt freqüentada pels residents a la Colònia de Sant Jordi, nucli que es troba molt proper. A l'altre extrem de la platja, comença un camí vora mar amb empedrat modern que ens deixa en sis o set minuts a la vora les primeres construccions de la Colònia i a la denominada platja des Port, completament integrada dins el sector de llevant de la Colònia de Sant Jordi, on acabam la passejada.

Horari

cap de ses Salines (far)	30 min
platja des Caragol	30 min
cala en Tugores	35 min
es Carbó	30 min
es Dolç	10 min

Colònia de Sant Jordi

Total: 2 h 15 min

(temps aproximat de marxa,
sense les aturades)

Cala en Tugores.

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA

LONGINES

SWISS WATCHES

⌚
TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

OFFICIAL COSMONAUTS CHRONOGRAPH
FORTIS
swiss watches

SWISS ARMY

EMPORIO ARMANI

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14

Tel. 971 721 563 · 971 724 344

Fax 971 714 369

Tendències

«La caja 507»

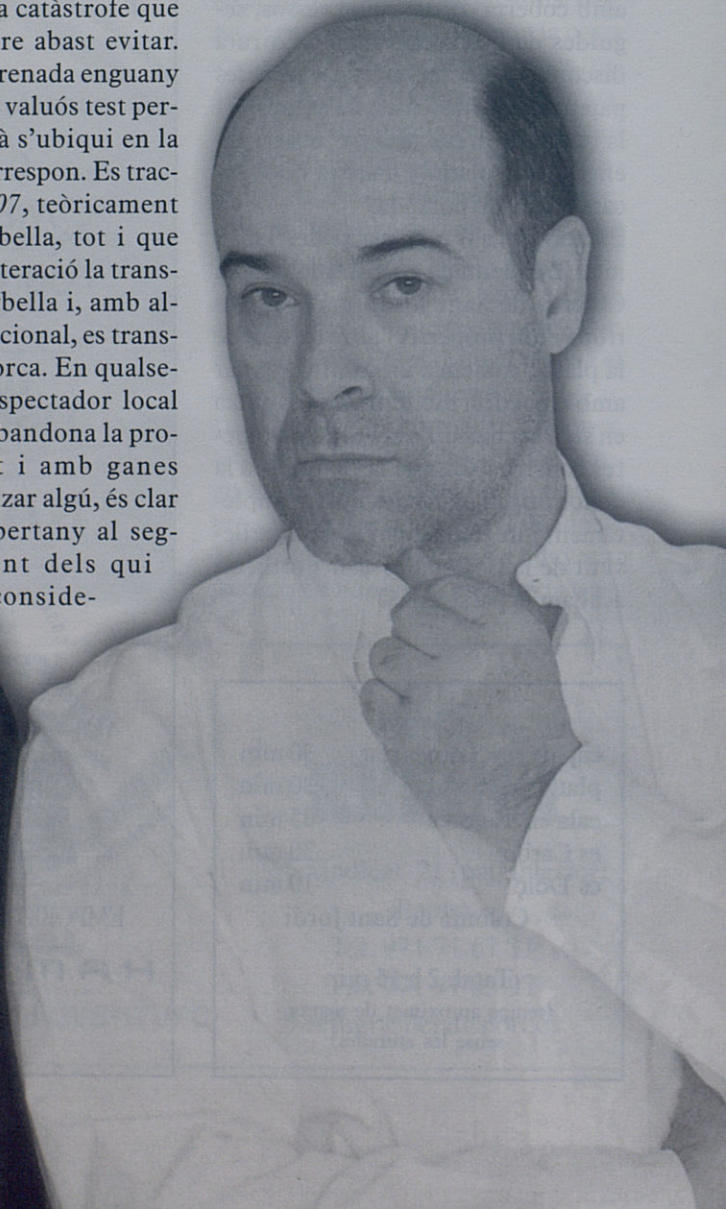
com a test per a les Balears

MATÍAS VALLÉS

No sempre ens resulta fàcil identificar els nostres estats d'ànim. Davant la situació de Mallorca, es pot decretar que habitam en el millor dels mons, ser indiferent als esdeveniments «perquè la situació es pot redreçar» o estar convençuts que el desenfrenament urbanístic ens condueix a una catàstrofe que ja no està al nostre abast evitar. Una pel·lícula estrenada enguany funciona com un valuós test perquè cada ciutadà s'ubiqui en la casella que li correspon. Es tracta de *La caja 507*, teòricament situada a Marbella, tot i que una petita al·literació la transforma en Marbella i, amb algun adob addicional, es transforma en Mallorca. En qualsevol cas, si un espectador local d'aquesta cinta abandona la projecció enfurit i amb ganes d'il·legalitzar algú, és clar que pertany al segment dels qui conside-

ren que la vida a la nostra comunitat s'ha fet insostenible.

Ben mirat, *La caja 507* constitueix un test imperfecte perquè, d'entrada, els creients en el fet que la situació es pot redreçar no van al cine a veure *thrillers* castissos protagonitzats per Antonio Resines i José

Coronado. Cal una orientació prèvia sobre la negritud de l'experiència humana abans d'encaminar-se a una sala on es projecti una experiència desoladora, on el Sol s'erigeix en l'únic botxí implacable. En tot cas, la presència al capdavant del repartiment del primer dels esmenats pot conduir algun optimista inesperat a equivocar-se de títol i a esperar una d'aquestes reedicions del landisme que es va anomenar «nova comèdia espanyola». I llavors li aplicarem el test sense necessitat d'introduir-li cap elèctrode. Si es considera ferit en allò més íntim, encara ens queda alguna esperança. Si passa el contrari, haurem d'esperar que tot empitjori perquè quelcom millori.

Per no excedir-se en elogis, convé començar reconeixent que *La caja 507* no és una pel·lícula excepcionalment dirigida per Enrique Urbizu. En canvi, l'argument i el guió, tots dos amb la firma del director bilbaí, tenen una qualitat no tan sols inusual per aquí, sinó fins i tot a la meca de Hollywood. Guiat tal vegada per l'aridesa que comparteixen Andalusia i Califòrnia, m'he atrevit a comparar aquest títol amb un *Chinatown* mediterrani, i en aquesta abstracció donam entrada a la possibilitat que l'acció transcorregués a Mallorca. Si els caçadors nord-americans de productes assimilables estan tan atents com va dir el genial Bush —«cada vegada creix el percentatge de les nostres importacions que procedeix de països estrangers»—, aviat reciclaran una història que té l'èxit garantit només que es trobi el duo ideal d'interprets.

En una entrevista a dues veus per a la revista *Esquire*, Ralph Fiennes i Edward Norton, figures estel·lars de la tercera entrega retrospectiva d'*El silenci dels anyells*, destaquen que, malgrat ser oficialment companys de repartiment, creien haver intervingut en dues pel·lícules distintes. Atès que el guió escenifica la persecució implacable d'un darrere l'altre, no

coincidien en les diferents ubicacions. Quelcom semblant passa a *La caja 507*, amb la particularitat que Coronado i Resines cerquen la mateixa cosa per procediments radicalment oposats. El primer representa el policia americà corrupte, tan acceptat ja per l'establishment que fins i tot Richard Gere o Michael Douglas han acceptat interpretar-lo. El segon és el ciutadà anònim, ferit en allò més pregon per una trama les arrels de la qual se li escapen, però el floriment de les quals desitja impedir.

L'originalitat de l'aproximació dispar i successiva a uns mateixos fets obliga a comparar l'actuació dels dos protagonistes. Evidentment, la crítica canònica s'ha lliurat immediatament a Resines, pel seu paper de Charles Bronson desdentat. La llegenda negra de Coronado, fins i tot la seva trajectòria sentimental esventada per la premsa rosa, contribueixen a desqualificar-lo de manera discriminatòria com a actor. Per tant convé corregir una vegada més la història i ressaltar que Rafael, nom del viciós expolicia contractat per la màfia, està magnífic en la seva relació amb els criminals que l'utilitzen, amb els criminals que persegueix i amb Goya Toledo. L'actriu canària està tremendament sobrevalorada i la seva intervenció sobreviu amb honor perquè el seu paper la limita a ser la destinatària de tots els cops. El nivell mitjà de les interpretacions és superior a l'habitual en el cine espanyol, la qual cosa ja és dir molt.

No és senzill definir l'element determinant en la sensació d'oi que provoquen els esdeveniments narrats a *La caja 507* en un espectador sensibilitzat. Factors tan col·laterals com la inclemència solar tenen un paper gens menyspreable en aquesta percepció. Amb tot i més enllà de les interpretacions o del maneig de la càmera, l'ingredient definitiu és un guió abrupte. La compravenda dels càrrecs municipals es presenta com un fet consumat, més enllà dels indicis o de les proves que han de desemascarar la trama. La premsa es pot negar a

investigar-la, com així passa per atendre els designis de la cúpula empresarial del diari de què es tracta. La policia es pot negar a perseguir-los, i l'aparell judicial es pot mostrar reticent a intervenir sense totes les garanties. Però la lacra avança i el pop estén els seus tentacles. Urbizu llança els fets *in your face* i a penes camufla la geografia en què ocorren i els càrrecs que els protagonitzen. Evidentment, com més corromputs més amunt arriben en l'escala social, com en el cas de l'exbatle promogut a la cúpula empresarial.

A Mallorca no podem presumir de més puresa que a Marbella, sinó de més diòtries. Els nostres defectes de visió ens impedeixen encarrilar un problema o justificar simplement per què la immensa majoria dels batles o dels responsables d'urbanisme tenen interessos immediats en les parcel·les on, paradoxalment, han de representar els interessos dels ciutadans. S'accepta com a lícita; encara pitjor, es banya amb una capa democràtica, una connivència perversa. Sens dubte, s'hauran d'acceptar les opinions que rebutgin *La caja 507* per exagerada. Fins i tot se'ls haurà de concedir certa credibilitat. Fins que descobrim que Emilio Rodríguez Menéndez es presentarà a batle de la localitat malaguenya al capdavant d'una formació denominada Partido Socialista de la Justicia. El seu programa electoral accepta tots els principis de la pel·lícula d'Urbizu.

Segons el borrascós advocat, «la seguretat a Marbella no és que no hi hagi estrebades de bosses. La seguretat és una cosa molt més seriosa: que no hi hagi narcotràfic, que no hi hagi rentat de doblers, que no sigui el lloc en què passen a assenyalar els seus domicilis i el lloc on viuen els mafiosos de les grans màfies internacionals. Marbella és una ciutat que estadísticament, des de l'any 90 fins el 2002, s'ha produït el major nombre d'assassinats sense resoldre..., i això no és seguretat.» Substituiu Marbella per Mallorca i no espereu gaires sorpreses. Després, rescatau *La caja 507*.

Maria Carbonero, la pintura amb rostre

CRISTINA ROS

Diu que sempre es pinta a ella mateixa. Si és així, Maria Carbonero (Palma 1956) s'ha reconegut en els rostres de dones de molts distints colors, entre la marginalitat que voreja l'opulència o entre les persones solitàries que acompanyen el taulell al racó fosc de qualsevol bar. Diu que la seva pintura és, al cap i a la fi, autobiogràfica, que s'amaga sota aquests rostres, potser per no mostrar el seu o, contràriament, per mostrar-se massa. Maria Carbonero du al darrere una trajectòria llarga en el domini d'una pintura amb rostre. Però tal vegada sigui a l'exposició que al llarg dels mesos

de setembre i d'octubre ha tingut a la galeria Joanna Kunstmann de Santanyí on de forma més precisa s'ha retratat.

Amb el terme grec «Hesiquia», títol d'aquesta mostra, l'artista ha volgut reflectir el moment de tranquil·litat i de pau que l'acapara, un període de repòs però també de reflexió i, si així es vol, d'introspecció, de mirar cap enrere i cap a dins, de fer anàlisi dels camins recorreguts i estudi dels que s'han de recórrer en un futur immediat. Potser per això els molt diversos personatges femenins que ha pintat per a aquesta mostra no miren l'espectador tan de front, ni s'hi enfronten insolents amb el color, ni tan sols amb els trets exagerats dels seus rostres. A diferència de passades etapes, mai no rebutjades ni deixades enrere, la mirada de les dones de Maria Carbonero, de la dona Maria Carbonero, es veu més absent, absorta en la contemplació d'alguna cosa que no és al davant i que segurament és a dintre, en el cercle petit de la més estricta intimitat. També els colors són més moderats, més sobris, això quan no hi ha un lliurament absolut al blanc i negre. Els trets del rostre s'han fet generalment més suaus i les actituds pareixen demanar, exigir, una pausa per deixar-se caure a la butaca, per no observar ni ser observat, per gaudir de la solitud o de l'única presència de l'animal de companyia, tan propi que és com un mateix. Però, en tot cas, l'artista repeteix una vegada i una altra que la seva pintura «és poc narrativa», que no pretén contar gaires coses, pràcticament res. Aquesta pintura amb rostre és, al cap i a la

fi, el rostre de la pintura. Sempre ha estat així. Hem retrobat Maria Carbonero a «Hesiquia» després de sis anys de no fer una exposició individual de la seva pintura a Mallorca. Tan sols s'havia pogut veure una mostra d'obra gràfica a l'auditori de Campos fa poc més de dos anys. Tanmateix, les litografies i monotips d'aquesta artista són un exercici indeslligable de la seva pintura, una pràctica constant i necessària, en unes tècniques de les quals sempre ha demostrat un domini extraordinari.

Dèiem que hem retrobat la pintura de Maria Carbonero aquest inici de la tardor mallorquina, i aquest és un retrobament amb una trajectòria de més de vint anys, vint justs ara se n'han complert de la seva primera exposició individual a la galeria Joaquim Mir de Palma. De fet, l'artista, que no dubta a afirmar que la seva és una pintura autobiogràfica, torna una vegada i una altra sobre els propis passos, en un aprofundiment constant en el propi lèxic, perquè la seva biografia és una vida de pintura. I així, en els rostres que ha pintat una i mil vegades, mai un rostre semblant a l'altre, apareixen sovint els trets que caracteritzaren aquella potent obra abstracta amb la qual s'inicià en els temps de formació. D'aquella abstracció començaren a sorgir formes, el món dels braus, els toreros un poc més tard i tot seguit les dones que segueixen la festa, i les prostitutes, les gimnastes, les sud-africanes, les cubanes o la dona que habita la seva intimitat. En un vaivé constant, l'artista ha allunyat i ha apropat l'observació de la seva obra en

introduir a vegades elements de l'entorn del personatge —el vestuari, els ornaments— o altres vegades deixant-lo tot sol entre la immensitat de la pintura.

Tanmateix, els rostres i els infinits colors que s'hi poden reflectir, els estampats d'un teixit, la negror d'una mirada, la carnositat d'uns llavis o el volum d'uns pits no són, en l'obra de Maria Carbonero, sinó excuses per descobrir nous tractaments pictòrics, per copsar en l'espai limitat d'una cara o d'un cos les infinites possibilitats que té la pintura.

Amb tot el que s'ha dit fins ara, no s'hauria de fer la sensació que l'obra d'aquesta artista és el resultat d'una anàlisi dels processos pictòrics o de la pròpia trajectòria. Res

més enfora d'això. La pintura de Maria Carbonero és absolutament visceral, una obra que creix a mesura que es realitza. L'artista afronta la tela o el paper en blanc amb ferocitat, amb una valentia i una empenta que només són pròpies d'aquells que tenen un domini absolut del llenguatge i que, amb aquest bagatge, gosen posar-se a prova cada vegada que es llancen a pintar. Un gest darrere l'altre, pintura damunt pintura, en banyat, en un procés d'execució molt difícil que exigeix una gran mestria per poder ser allò espontani que ha de ser i que, en el seu cas, és. Així es dibuixen, així es pinten els rostres a la seva obra. Són pintures amb rostre. Són els rostres de la pintura.

Tendències art

Tendències

llibres

RÍEL MESQUIDA

Verdaguer: Final d'un centenari

Amb les nombroses celebracions que s'han fet arreu dels Països Catalans és ben segur que tothom sap que fa cent anys que va morir a la Vil·la Joana de Vallvidrera (Barcelona) un dels grans mestres de la llengua catalana de tots els temps: el poeta Jacint Verdaguer. Recoman l'edició que ha tret el professor Narcís Garolera —un dels primers experts verdaguerians— de *L'Atlàntida* (Quaderns Crema), que ens permet llegir aquesta obra mestra amb l'exactitud de la darrera edició revisada per l'autor i les notes aclaridores d'un gran especialista: sen-sacional. També recoman les excel·lents proses *Excursions i viatges* i el *Dietari d'un viatge a Terra Santa* que es pot trobar a l'antiga i bellíssima edició de les *Obres completes* de Jacint Verdaguer (Editorial Selecta). Els articles de combat, *En defensa pròpia* (Tusquets) són una altra de les lectures que recoman als que volen trobar una prosa viva, lluitadora i escrita en primera persona. I finalment vull aconsellar amb entusiasme una antologia verdagueriana titulada *Els bordons de l'arpa* («Les Eines»; Proa), a cura del bon crític Isidor Cònsul, que ha estat pen-

sada com a eina divulgativa per a tota casta de lectors. El llibre està estructurat en set parts que contenen des del moment biogràfic de la vida de Verdaguer fins a les característiques de les obres que escriu en aquell període, i tot això emmarcat dins la història local i social. Rere aquest text

introdutori hi ha una tria de poemes i proses que ens donen l'escriptura verdagueriana del període explicat. També, quasi, coincidesc amb els tres motius pels quals Cònsul ha fet aquesta antologia: perquè Verdaguer fou l'artífex del català modern, perquè fou un dels més importants autors de la Renaixença i perquè és un dels poetes més essencials de la literatura catalana contemporània.

Les magnífiques i informatives notes a peu de plana, la bibliografia i els suggeriments de treball per a escolars i lectors fan d'aquesta antologia una eina rodona en un any en què Verdaguer caldria que fos conegut a voler.

El poeta Piera fa la biografia del poeta March

Una biografia per fruir: *Jo sóc aquell que em dic Ausiàs March* (Edicions 62), de l'amic i poeta Josep Piera. March va renovar la llengua literària del seu temps i la carregà d'altres potencialitats que han arribat fins a nosaltres amb fulguracions i enlluernaments. Record amb emoció la primera lectura d'Ausiàs, que em deixà estormiat de gust. I també em vénen al cap els textos introductoris a la seva obra de Joan Ferraté (és modèlica la seva edició de les *Poesies completes* de March publicades a

Quaderns Crema) i els versos marquians musicats per Raimon. A aquesta biografia, ben documentada i ben escrita, entraràs en totes les etapes de la vida del poeta: des de la infantesa al seu nomenament com a cavaller, des dels seus amors fins a la iniciació a la poesia, des de les seves amistats amb Jordi de Sant Jordi i Andreu Febrer als seus viatges per Itàlia, des de sa participació en la indústria del sucre a la seva estada a la cort d'Alfons el

Magnànim. Clou el llibre un tendre epíleg personal de Piera i una bona bibliografia per a qui vulgui saber-ne més.

Palau i Fabre il·lumina Picasso

Un llibre deixondidor, desvetllador, enravenador d'un altre altíssim poeta Josep Palau i Fabre, *Vides de Picasso* (Proa). Escolta: «Viure, humanament parlant, és, abans que res, una capacitat per abastar les zones més diverses i distants de la consciència, que és passat i futur, conegut i inconegut. Les obres d'art són, per tant, els testimoniatges irrefutables d'haver efectuat aquestes visites, després de les quals l'artista resta de nou estranger a la seva obra.» No trobes que hi toca molt? Tot aquest llibre està fet d'aquesta manera: donant-te les claus per obrir les obres picassianes. «Haver escrit tal poema, compost tal partitura, pintat tal quadre vol dir, primordialment, haver assolit una determinada dimensió a la qual es té difícilment

accés. L'obra esdevé una possibilitat, per als altres, d'accedir-hi més o menys directament, més o menys intensament.» És un llibre primet -78 planes-, però no és gens magre perquè s'hi encabeix una de les més altes i constel·lades poesies de mestre Palau i nombrosíssims dibuixos de mestre Picasso. En Palau el va escriure quan es trobava exiliat a París el 1946, habitava al Col·legi d'Espanya, que havien ocupat els republicans, i passava molt de temps amb Picasso. Els petits capítols són fonts que ragen una aigua de sabers que ens produeix la ingravidesa, la lleugeresa de les coses vertaderes. Hi ha un diàleg entre Faust (que és Picasso) i Mefisto que escenifica a les clares aquestes innombrables vides. Mefisto demana a Picasso la seva ànima. Aquest

li diu que li donarà a canvi de la d'un altre i la d'un altre i després la d'un altre fins a mil i una. Faust-Picasso li demana primer la de Rembrandt (es posa a pintar-la), després la d'Ingres, després la de Cézanne, després la de Lautrec, després la de Velázquez, després la de Goya, després la de Van Gogh i després la seva. Mefisto li diu que la seva no li pot donar. Picasso li contesta que no hi ha tracte perquè manca l'una. Mefisto vol els retrats que ha fet de cadascun dels artistes. Picasso diu que els ha venuts. Mefisto es retira amb la cua entre les cames. I Picasso el crida quan és a la porta i li demana un minut perquè el vol pintar. Extraordinari! Palau ha sabut escriure el mal de ventre sense el ventre, el cant sense l'ocell, l'alquímia sense el gresol.

Ses Puules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer de la Riera, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

Plaça Rosselló, 4A, 3r
Tel. 971 72 33 56
Fax 971 71 89 01
07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
 - Medicions
 - Replanteigs
- Fotografies Aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

La Filadora, especialitzada en vestimenta de penitents i uniformes

Un català, de nom Pep Puigsernau, va obrir l'any 1918 La Filadora, una botiga dedicada a la venda de teles que el 1945 va passar a mans de dos antics empleats de Can Bauçà, un negoci que també ofería roba de drap. Així que el venedor Francisco Busquets i el sastre Santiago Soler es posaren el capdavant d'un establiment que durant la postguerra era distribuïdor d'uniformes per a militars i guàrdies civils.

«El meu padrí i el seu soci recorrien els quaters venent el drap, prenent mides i entregant els uniformes, una vegada confeccionats, a militars i guàrdies civils», explica Francisco Busquets, propietari del negoci amb el seu oncle Miquel Busquets i Camilo Soler.

Francisco Busquets recorda com en els anys de la postguerra i durant l'època dels Reis la botiga es buidava de roba i s'omplia de juguetes per atendre la demanda de temporada. «Durant molts d'anys vàrem ser la botiga principal en la venda de juguetes; això era quan no hi havia grans magatzems», explica Busquets, que també recorda que quan ell era nin La Filadora va guanyar molts de premis per l'originalitat dels seus mostradors, que fien exclusivament de roba i que representaven l'Ajuntament de Palma o l'entrada del Palau de Can Olesa, per posar-ne dos exemples.

Avui en dia, la botiga està dedicada a venda de teles de festa i carnaval, a la confecció de vestits d'home, sastreria a mida, vestimenta de penitents, banderes, i vestuari i uniformes de centres oficials.

La Filadora

Carrer de Sant Miquel, 31. 07002 Palma

Tel.: 971 721 760

Fax: 971 720 551

Radio Buades, gran assortit de làmpades i aplics

Ricardo Buades Beltrán és el propietari de Radio Buades, un negoci que havia fundat son pare l'any 1959 després d'abandonar Inca i traslladar-se a viure a Palma.

Inicialment, l'establiment ofería el servei de reparació d'aparells i d'instal·lacions elèctriques. També venia electrodomèstics, com ara cuines i frigorífics. Això va deixar pas a electrodomèstics més petits, com ara planxes o transistors, alhora que el negoci s'ampliava pel que fa a làmpades, aplics i tot tipus de material elèctric i d'il·luminació: endolls, bombetes i altres accessoris.

La botiga està especialitzada, sobretot, en làmpades. A la rebotiga es pot trobar un espai ampli on hi ha tot tipus de làmpades, peus de làmpades, tulipes, aplics, etc. «És una de les botigues de Palma on es pot trobar més material

especialitzat de l'àmbit de la il·luminació. També tenim molts de petits accessoris difícils de comprar a altres llocs, per exemple, femelles, perns, molles, rosques...», assenyala Ricardo Buades.

Radio Buades

Carrer dels Oms, 46 C. 07003 Palma

Tel.: 971 726 370

Colcada del carro triomfal
de santa Catalina Tomàs

Festes de

Beata

Dia 19 d'octubre de 2002

Inici de la colcada a les 19 h

Ballada popular a les 20.30h
a la plaça del Mercat de Palma

Consell de
Mallorca

■ Departament de Cultura

PASSAT I PRESENT

Evolució de la Salut Laboral a les Illes Balears

PRESENT

1.842.162 €
(PRESSUPOST 2002)

PASSAT

114.192 €
(PRESSUPOST 1998)

ISLIB
Institut de Salut Laboral
de les Illes Balears

Treballa per la teva salut

Per primera vegada en la nostra història recent, la sinistralitat laboral ha començat a davallar a les **Illes Balears**, gràcies a l'esforç de tots.

L'**ISLIB** és l'instrument que hem creat per protegir la teva salut en el treball. **Estam per tu.**

Informació gratuïta al telèfon 900 55 90 90 o la pàgina web www.caib.es

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria de Treball i Formació

Quatre illes,
un país
cap frontera